הלכה · משנה תורה · מפרשים · מעשה רקח · ספר זרעים

מעשה רקח על הלכות בכורים

רבי מסעוד חי רקח

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מעשה רקח על הלכות בכורים

רבי מסעוד חי רקח

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מעשה-רקח-על-הלכות-בכורים/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
הלכה א 5
הלכה ב 5
הלכה ז 5
הלכה יא 5
הלכה טו 5
פרק ב 5
הלכה א 5
הלכה ג 6
הלכה ד 6
הלכה ז 6
הלכה ח 6
הלכה ט 6
הלכה יא 7
הלכה טו 7
הלכה יט 8
הלכה כ 8
פרק ג 8
הלכה ג 8
הלכה ו 8
הלכה ז 8
הלכה ח 9
הלכה ט 9
הלכה יב 9
הלכה יד 9
פרק ד 10
הלכה א 10
הלכה ג 10
הלכה ד 10
הלכה ה 11
הלכה ו 11
הלכה ז 11
הלכה ט 12
הלכה יב 12
הלכה יג 12
הלכה יד 13
הלכה טו 13
הלכה טז 13
פרק ה 13
הלכה ב 13
הלכה ד 13
הלכה ח 13
הלכה יב 14
הלכה יג 15
הלכה טו 15
פרק ו 15
הלכה א 15
הלכה ג 15
הלכה ד 15
הלכה ו 16
הלכה י 16
הלכה יא 16
הלכה יב 16
הלכה טז 17
הלכה יט 17
פרק ז 17
הלכה א 17
הלכה ד 17
הלכה י 18
הלכה יא 18
הלכה יב 18
הלכה יג 18

פרק ח 18
הלכה א 18
הלכה ב 19
הלכה ד 19
הלכה ו 20
הלכה ח 20
הלכה ט 20
הלכה יב 20
הלכה יד 20
פרק ט 20
הלכה א 20
הלכה ג 21
הלכה ד 21
הלכה ה 22
הלכה ו 22
הלכה ח 22
הלכה י 23
הלכה יא 23
הלכה יד 24
הלכה טו 24
הלכה יז 25
הלכה יט 26
הלכה כ 26
הלכה כא 26
הלכה כב 27
פרק י 27
הלכה ב 27
הלכה ד 28
הלכה ה 28
הלכה ז 29
הלכה ח 29
הלכה יא 29
הלכה יב 30
הלכה יג 30
הלכה יד 30
הלכה טו 30
הלכה יז 30
פרק יא 31
הלכה ה 31
הלכה ו 31
הלכה ז 31
הלכה ח 32
הלכה יב 32
הלכה טו 32
הלכה יז 32
הלכה יח 33
הלכה כ 33
הלכה כב 33
הלכה ל 33
פרק יב 34
הלכה א 34
הלכה ג 34
הלכה ד 34
הלכה ו 35
הלכה ח 36
הלכה יב 36
הלכה טו 37
הלכה טז 37
הלכה יז 37
הלכה כא 38

פרק א

הלכה א

וכל כהן שאינו מודה בהן וכו'. הקשה מרן הקדוש דבגמרא אמרו כל כהן שאינו מודה בעבודה וכו' ולמה שינה רבינו הלשון וכ"ש במקום שאפשר שיצא ממנו שנוי הבנת ענין עכ"ל הן אמת דבפ' הקומץ (מנחות דף י"ח) אמר ר' שמעון כן בברייתא אמנם בפ' הזרוע (חולין דף קל"ב) אמר רב חסדא כ"ד מתנות כהונה כל כהן שאינו בקי בהן אין נותנים לו מתנה ולאו מילתא היא דתניא ר' שמעון אומר וכו' טעמא דאינו מודה בה הא מודה בה אע"ג דאינו בקי בהן ע"כ. ומבואר הדבר דלא איתותב ר"ח אלא באינו בקי אבל באינו מודה לא איתותב והן הן דברי רבינו ממש שהעתיק דברי ר"ח כ"ד מתנות וכו' ופשוט:

הלכה ב

וכל האוכל וכו'. מרן ז"ל תפס לשון רבינו ולא ציין ועיין בסוף הלכות תרומות:

הלכה ז

ופטר חמור. פי' פדיון פטר חמור וכצ"ל בהל' י' וכמ"ש בהל' ט"ו:

הלכה יא

ומנין אתה אומר וכו'. בסוף פ"י כתב רבינו זה בלשון אני אומר משום דיליף מהך דהכא דאפילו בנשואה לישראל וכ"כ [המל"מ] ז"ל:

הלכה טו

עם חזה ושוק. נראה שפת יתר שכבר הקדים והן חזה ושוק וכו'. ומצאתי בנוסח אחר כתב יד שכתוב שם וז"ל והן חזה ושוק והמורם מכל זבח השלמים עם הלחם המורם עמהם אם היתה תודה עם הזרוע המורם מן איל הנזיר עם הלחם המורם עמה עם חזה ושוק הואיל וכו':

פרק ב

הלכה א

מ"ע להביא ביכורים וכו'. רבינו לא הזכיר שום ברכה כשמפריש הביכורים. וי"ל דכיון דאיתקש לתרומה כדדרשינן ותרומת ידך אלו הביכורים כי היכי דתרומה בעיא ברכה בהפרשתה כמ"ש בסוף פ"ב ה"נ ביכורים וכן משמע להרב דמשק אליעזר הביאו הכנסת הגדולה ביו"ד סי' ס"א ועיין מ"ש ריש פ"ט:

כקונה בירושלים וכו'. הלשון מגומגם ומוכח אנפשיה שהוא טעות סופר ובנוסח אחר מצאתי כתוב כקונה בירושלים אבל עמון ומואב ומצרים ובבל אע"פ וכו' וכן נראה מדברי מרן ז"ל:

הלכה ג

לפי שהן מן המובחר וכו'. הלשון מגומגם וניכר שיש בו טעות סופר ובנוסח אחר מצאתי כתוב לפי שהן מן המובחר ואם הביא שלא מן המובחר כגון וכו' ותאנים סוכות בכא"ף:

הלכה ד

אין מביאין ביכורים משקים. הכי מוכח בחולין דף ק"כ וכר' יוסי וכסתם מתני' דשלהי תרומות וההיא דירושלמי מלבד מ"ש מרן הקדוש י"ל דכוונת הירושלמי כשבצרן כולן ועשה מהם יין ושמן ושוב הפריש ומכח זה לא רצו לקבל מיוסף הכהן דאין זה ביכורים ואף דקי"ל דאם הפריש ואבדו מביא אחרים כמ"ש רבינו בסוף הפרק שאני התם שנאנס וגם עשה כסדר ויש לכוין לשון רבינו שכתב ואם הביא משקין ולא משאר פירות להורות דיתכן שאין מקבלין ממנו אף בזתים וענבים כההיא דיוסף הכהן ודו"ק אי נמי י"ל דס"ל לרבינו דתלמודא דידן לא ס"ל כהירושלמי ופסק כש"ס דידן וכן נראה מדברי התוס' בערכין דף י"א ד"ה מנין וכו' והמעיין יבחר:

הלכה ז

לא מן החדש על הישן וכו'. אבל מן החדש על החדש וכו' מביאין כדאיתא בירושלמי פ"ק והטעם משום דאתקשו ביכורים לתרומה כדאיתא בחולין דף ק"כ:

הלכה ח

ופירות של ביכורים וכו'. טעות סופר הוא וצ"ל ופירות השותפין וכן הגיהו מרן ורש"ל ז"ל פ' ראשית הגז וכן הוא בנוסח אחר כתב יד והוסיף עוד דאף שותפות הגוי חייב כמ"ש השיירי ז"ל:

הלכה ט

הגדל בעציץ אע"פ שהוא נקוב. הרב קרית ספר גריס הגדל בעציץ שאינו נקוב ואע"פ שהוא צ"ל שאינו. אמנם הרואה יראה שגירסתינו עיקר:

שנאמר בארצכם. נוסח אחר כתב יד בארצם. ובעיקר דינו של רבינו כתב מרן ז"ל דצ"ל על כרחינו דשבגג ושבחרבה עדיפי מתמרים שבהרים וכו' ע"כ כתב כן כי היכי דלא תקשי לן מהאתקפתא דעביד לעולא דס"ל דתמרים שבהרים אם הביא לא קדיש בדף פ"ד מהברייתא דקתני שבגג שבחרבה שבעציץ שבספינה ופירש"י דתמרים שבהרים עדיפי מנייהו ולכך כתב מרן דעל כרחך צ"ל דאידך ברייתא דקא מסייעא לר' יוחנן ס"ל

בהיפך והוא דוחק גדול שיחלוקו במציאות. וראיתי בס' נחפה בכסף נר"ו בחלק יו"ד דף ל"ד שהקשה על דברי מרן ז"ל דסוף סוף הו"ל לרבינו לחלק בין עבודה לשאינה עבודה דאפילו לר"ל דלא בעי מובחר מחלק בין עבודה לשאינה עבודה וכ"ש לר"י דבעי מובחר ע"כ ואי מהא לא איריא דכיון דילפינן מארץ חרבה נמי הויא ארץ והוי מובחר והרים גריעי ע"פ דברי מרן ז"ל אכן מגג הו"ל להקשות דגג של בית לא משמע דאקרי ארץ ואף דרש"י ז"ל פי' לעיל דהאי דתנן מן המובחר היינו למצוה מ"מ לר"י לא משמע הכי דהא איהו לא קדש ס"ל ואף דגירסת רש"י ואידך מאי (כצ"ל) דהיינו ר"י דגם הוא ס"ל גזירה שוה דארץ ארץ ומדכתיב מארצך ולא כל ארצך ממעטינן תמרים שבהרים מ"מ גגי הבית לא שמענו ובהכרח צ"ל ע"פ דברי מרן ז"ל דס"ל להך תנא דר"י דקתני סתמא שבגג שבחרבה מביא וקורא דאקרי ארץ עדיפי מהרים ודו"ק וכן מצאתי בשו"ת הרא"ש ז"ל כלל ב' דין ד' ועיין להרשב"א סי' תרנ"ט הביאו הכנסת הגדולה ז"ל והמל"מ ז"ל שהאריכו בפרטי העציץ נקוב ומהר"ר הנ"ל פלפל בדברי המל"מ עיין עליו:

הלכה יא

שעל מנת כן הנחיל יהושע את הארץ. פשטן של דברים שעל מנת כן היינו לענין הבאת ביכורים לחוד וכדברי התוס' בב"ב דף כ"ו מרבוייא דאשר מארצך וכן הכריח הרב ידי אליהו ובזה תתורץ תמיהת הרב לח"מ פ"ה דנזקי ממון הביאה המל"מ ז"ל דשם הזכיר עשרה תקנות שתקן יהושע ובב"ק דף פ"ב משמע להדיא דר' יהושע בן לוי היא ופליג אר' יוחנן דחשיב נמי הא והניחוה בצ"ע אך לענ"ד לא ניחא לי בהכי היכא דאפשר והוא דרבינו פסק כר' יוחנן ממסקנא דסוף פרק לא יחפור ולדידיה הוו י"א תקנות אלא דרבינו נקט עשרה כלישנא דברייתא משום דנחית לפרושינהו בפרטות כדאיתא התם והן בדיני ממונות וכמ"ש רבינו שם והא משום דלא נחתא לדיני ממונות שהרי כתב רבינו שחייב להרחיק להכי שנאה רבינו לחודה אף שהיא יתירה על העשרה שהזכיר שם:

הלכה טו

המוכר שדהו וכו'. ועיין מ"ש מרן בשם מהר"י קורקוס ז"ל וכשבכרו ברשות הכותי אפשר דדמי לפירות שנתמרחו ברשות הכותי שאין ישראל הקונה חייב עכ"ל. ויש לגמגם בה טובא דהוא ז"ל ציין ממ"ש רבינו בהל' תרומות פ"א ושם כתב רבינו להדיא דמביא ביכורים מן התורה כאילו לא נמכרה לכותי מעולם ע"כ וכיון שכן ודאי דאף אם בכרו ביד הכותי כשחזר הישראל וקנאם נתחייב בביכורים שהרי כתב כאילו לא נמכרה מעולם ואי משום דין המירוח וכו' שאני הכא שחזר וקנאה. שוב ראיתי בס' ידי אליהו

ז"ל שכתב בשם הרב בצלאל שתפס בהחלט כן ושם פלפל בדברי רבינו והראב"ד ומהר"י קורקוס ז"ל ויש לעמוד על דבריו עיין עליו:

הלכה יט

וכן יראה לי וכו'. עיין מ"ש מרן ז"ל והוא לענין מטעם שנתן וכו' ע"כ וכן מצאתי להרב קרית ספר ז"ל עיין עליו:

הלכה כ

המפריש בכוריו וכו' חייב להפריש אחרים וכו'. ואמרו במשנה שאינו קורא עליהם וביארו רבינו פ"ד הל' ט' ועיין מ"ש [שם]:

פרק ג

הלכה ג

כהן שאכל ביכורים חוץ לירושלים וכו'. מרן ז"ל הביא דברי ר' שמעון וסיים ולפי שאין עונשין מן הדין כתב רבינו שלוקה מדכתיב לא תוכל וכו' הנה ראיתי להרב לח"מ הביאו המל"מ ז"ל פ"א דבכורות שכתב דרבנן לא פליגי אר"ש אלא בקריאה דס"ל דההנחה היא המעכבת וכן פסק רבינו כאן ולדבריהם הפסוק הוא כפשוטו ולאפוקי מדברי מרן ז"ל שכתב ולפי שאין עונשין מן הדין וכו' ע"כ ונראה שיש להצדיק דברי מרן ז"ל שהרי לא מצינו דין זה מבואר בפסוק ואף אם תמצא לומר מ"מ הק"ו דמעשר הקל הוא אמת והכרחי ולכך הזכירו מרן ז"ל ודו"ק:

הלכה ו

ומנין שהבכורים אסורים לאונן וכו'. ולעיל פ"ג דמעשר שני הל' ה' פסק דאוכל מעשר שני באנינות לוקה משום דקרא לא כתיב אלא גבי מעשר משא"כ בבכורים דלא נפק"ל איסורא דאונן אלא מהעשה דושמחת בכל הטוב דכתיב גבי בכורים ולכך לא לקי וזו היא כוונת מרן ז"ל עיין עליו. ומזה קשיא לי על הקרית ספר ז"ל שכתב שהבכורים אסורים לאונן דכתיב במעשר שני לא אכלתי באוני וכו' ע"כ דא"כ למה לא ילקה מלקות של תורה כיון דאיתקשו למעשר גם לענין זה והרואה יראה שלשלול זה נתכוון רבינו שלא הזכיר זה ההקש כאן אלא קרא דושמחת בכל הטוב וכו':

הלכה ז

ותאנים למעלה מן הכלי. טעות סופר הוא וצ"ל למעלה מן הכל וק"ל:

הלכה ח

הביאם בכלי מתכות וכו'. עיין להתוס' יו"ט מ"ש על דברי הרע"ב ז"ל ורבינו ששינה הלשון מיושב טפי עיי"ש:

הלכה ט

וכן היו תולין וכו'. כתב מרן ז"ל כר' יוסי דאמר הכי בתוספתא וסובר דלאו לאיפלוגי אלא לפרושי דע"ג הסלים דתנן לא על גביהם ממש היו אלא כדי שלא יטנפו את הפירות ע"כ. ותמיהא לי מילתא איך נעלם מעיני כבודו הירושלמי שאמר ר"י כן בפירוש וז"ל תני ר' יוסי לא היו נותנים את הגוזלות ע"ג הסלים שלא (יאכלו) [ינבלו] הבכורים אלא תולה אותם חוץ לסלים ע"כ:

הלכה יב

ואפילו היה מלך גדול שבישראל. לשון המשנה אפילו אגריפס המלך ופי' רבינו שם שהיה בעל נפש גדולה ושררה רבה ואצטריך משום דכתיב שום תשים עליך מלך שתהא אימתו עליך קמ"ל:

והכהן מניח ידו תחתיו ומניף. משמע דתחת הסל קאמר שהרי הבעלים אוחזים הסל בשפתותיו ואף דבפ' לולב וערבה (סוכה דף מ"ז) אמרו כהן מניח ידו תחת יד הבעלים ומניף כבר כתבו התוס' שם דלאו דוקא קאמר דהא הויא חציצה בין הכלי ובין הכהן ע"כ ואף דבפ"ט דמעשה הקרבנות הל' ו' פסק רבינו דמניח הכהן ידו תחת יד הבעלים והתם ליכא סל והתם דוקא קאמר כבר כתבו התוס' שם דמצינן למימר שאוחז הכהן באימורים היוצאים חוץ לפיסת היד וכו' ע"כ ועיין עוד להתוס' יו"ט שנראה שנעלם מעיני כבודו דיבור זה של התוס'. ומ"ש בספרי רבינו

טעונין קרבן שלמים בנוסח אחר כתב יד מוסיף ושיר וכן משמע ממ"ש לקמיה ואימתי קורין בשיר עליהן וכו':

הלכה יד

הבכורים טעונים לינה וכו'. בכמה מקומות אמרו בגמרא שבחג הפסח וחג הסוכות ושבועות ושמיני עצרת טעון לינה והתוס' שם [סוכה מ"ז] ע"א הביאו עוד מהספרי שבכל קרבנות היחיד טעון לינה ורבינו לא הזכיר הלינה בשום מקום אלא כאן לענין בכורים ולהרב לחם יהודה ז"ל ראיתי שהניחו בצ"ע ולענ"ד נראה דרבינו נתכוון כאן לכלול כל מה שיביא למקדש שיהא טעון לינה ממ"ש

כל פונות שאתה פונה מן המקדש כשתבא לו והזכירו בבכורים שאפילו בכורים שאין הקרבן מעכבן ונמצא דעיקר ביאתו אינה אלא על הקרבן וכ"ש בהבאת קרבן ואצ"ל ברגלים דכתיב בהו שמחה ונכון:

פרק ד

הלכה א

טעון קרבן וכו'. איכא תו הבאת מקום וכלי וקריאה שהרי מנה שבעה דברים בסוף פרק הקודם וכאן נראה דלא נחית אלא לאותם הדברים שאינם מפורשים בתורה:

הלכה ג

הגר מביא וקורא וכו'. ולעיל סוף הל' מעשר שני פסק דמביא ואינו קורא דאין להם חלק בארץ וכבר עמדו ע"ז בשו"ת שי למורא ושו"ת שער אפרים סי' י"ד והר"ם בן חביב והמל"מ ולחם יהודה ז"ל בעיקר הדין וכבר כתבתי הנראה לענ"ד שם אכן למה שסיים רבינו

וכן הכהנים וכו' מפני שיש להם ערי מגרש קשה טובא דמשמע דאם לא כן לא היו קורים ואמאי וכי גריעי מגרים וי"ל דה"פ מלבד הטעם האמור עוד י"ל טעם אחר ולשון נקיה נקט שלא להשוותן לגרים אלא שהם זוכין משלהם ודו"ק:

הלכה ד

והכהן פודה אותם וכו'. בב"ב דף פ"א אמרו סתמא דפריק להו ומשמע הבעלים עצמן שהקדישום ורבינו העתיק כהן וקשה דאיך יתן הדין שהכהן יפסיד דמיו כדי להפדותן וסוף כל סוף כיון שיש להם בעלים הבעלים קודמים. אכן ראיתי להרב קרית ספר ז"ל שהעתיק ומשום דביכורים נאכלין לכהנים פריק להו אחר שהניחן לפני המזבח והניף ואח"כ אוכלן ע"כ. וכיון שהפדיון אינו אלא אחר ההנחה והתנופה ומעתה הרי זכו בהם הכהנים וכדי שיותר להם אכילתן צריכים לפדותם ולהפריש מהם המעשרות שמא חולין הם ועם כל זה עדיין לבי מהסס מהמשך לשון רבינו:

ואינו מביא אותן בעצמו וכו'. בגמ' אמרו דעביד להו כר' יוסי בר חנינא דאמר בצרן ושיגרן ביד שליח ומת שליח בדרך וכו'. ופי' רשב"ם ז"ל דהבצירה הויא לקיחה וכשבצרן הוא ומשלחן ע"י שליח הויא לקיחה באחד והבאה באחר ואינו קורא וה"נ צריך שהוא יבצור אותן ואח"כ ישלחם כדי שיהיו ראויים לקריאה כיון שהוא עצמו בצרן ור"ת פי' שם שהבצירה אינו מעלה ואינו מוריד והעיקר הוא ההבאה מתוך הבית ולדידיה נמי צ"ל שהבעלים לוקחים אותם מתוך הבית ומשגרין אותם ע"י שליח ואפ"ה אינו קורא

משום דהויא לקיחה (באחר) [באחד] וההבאה באחר ולכל הפירושים אף שהבעלים עצמן מביאין אותם לעזרה אינן קורין מהטעם האמור דבעינן לקיחה והבאה באחד ובהכי ניחא שלא אמרו בגמ' ולשלח להו שליח כדתנן במתני' פרקא קמא דהשליח מביא ואינו קורא דהתם השליח עצמו מביאן לגמרי אבל הכא הבעלים רוצין להביאן בעצמם דמצוה בו יותר מבשלוחו ולהכי משכח ליה תקנתא דריב"ח מעתה תקשה על רבינו שסתם וכתב משלחם ע"י שליח וגם לא ביאר שצריך הוא לבצור אותן ולהוציאן מן הבית דא"כ אמאי לא אמרו בגמרא כן דלשלח להו ע"י שליח כנ"ל (ואם) [וגם] הו"ל לבאר דהבעלים עצמן היו יכולין להכניסן לעזרה ולהגיען ליד כהן ולא עוד אלא שכתב ואינו מביא אותם בעצמו דמשמע כלל [לא] וקשה כנ"ל וצ"ל דקיצר במובן וכיון שביאר שמשלחן ע"י שליח ממילא מובן דודאי אם הבעלים רוצים ליתנן ביד הכהן אין זה מעכב:

הלכה ה

המפריש בכוריו ומכר שדהו וכו'. משנה פ"ק ואוקמוה בירושלמי בשנתן דעתו משעה ראשונה למוכרם והביאו התוס' בב"ב דף פ"ב והתוס' יו"ט ז"ל אמנם רבינו מפרשה כר"ש דלא ס"ל חילוק זה כמו שנתבאר מהדין הקודם ועיין עוד לקמן. ומ"ש בספרי רבינו **מפריש מביא וקורא** בנוסח אחר כתב יד מפריש נמחק:

הלכה ו

שקנין פירות אינו כקנין וכו'. וכן פסק בפי"ב דזכיה ומתנה והרב לח"מ הקשה שם ממ"ש פי"א דשמיטה ויובל דאיך מצא ידיו ורגליו וכו' ותירץ דרבינו פוסק כרבא דפליג ארב יוסף עיי"ש ובשו"ת זרע אברהם ז"ל דף קי"ג תירץ דפוסק כרב אסי וההיא דההאחים וכו' משום דאיכא דניחא ליה בהא וכו' וכמ"ש בהל' ח' ובהל' ז' אתרץ הנראה לענ"ד בע"ה: **אע"פ שמתה אשתו וכו'**. וקשה דמאי אע"פ אדרבה כיון שמתה הרי חזר הכל להיות שלו ובגמרא לא אמרו כן אלא אליבא דר' יוחנן ורבינו פוסק כריש לקיש כמבואר וי"ל דאפשר שנתכוון לשלול דלא נימא דהוי לקיחה והבאה בתרתי להכי אצטריך לזה האע"פ ומלבד זה הרי ידוע דרבינו ס"ל דירושת הבעל אינה אלא דרבנן:

הלכה ז

אבל אם חזר ומכרה וכו'. משמע דס"ל דהא דאמרו בגמרא הא ביובל ראשון הא ביובל שני הוא דוקא באותה שדה עצמה וקשה דמנ"ל הא וי"ל דרבינו מפרשה הכי כי היכי דתיקום כהלכתא ההיא דהאחים שלקחו וכו' שהיא מימרא מוסכמת בתלמוד אלא משום (דרב אשי אר"י) [דרב יוסף] לא ס"ל כרב חסדא הא ביובל ראשון וכו' לכך אמר דלא משכחת לה אלא בחד בר חד וכו' אמנם לר"ח דמחלק בין יובל ראשון ולדידיה

דוקא באותה שנמכרה שני פעמים מעתה ההיא דאחים אתיא כפשטא אף למ"ד קנין פירות לאו כקנין הגוף דהו"ל כיובל ראשון דלכו"ע מביא וקורא וכן מצאתי להרב לחם יהודה והוא כפתור ופרח:

הלכה ט

הפריש בכוריו ואבדו וכו'. לשון המשנה נמוקו נבזזו נגנבו נאבדו ורבינו לא הזכיר אלא נאבדו והתוס' יו"ט ז"ל תמה על רבינו בזה דדילמא נאבדו גריע כיון שאינן כלל ע"כ ואשתמיטיתיה ז"ל לשון רבינו ספ"ב ששם העתיק המשנה כצורתה ולא כפלו כאן אלא לאשמועינן דין דאף שחייב להביא מ"מ אינו קורא דבהא קעסיק בכל זה הפרק ומכיון שכבר הקדימו לא חש לבאר כל החלוקות וקיצר במובן:

הלכה יב

הפריש בכוריו ויבש המעין וכו'. משמע דיבש אחר שהפריש דאף שנראו לקריאה ונדחו מ"מ מביא אמנם הרע"ב כתב שם דירקבו ולקמן נפרש בע"ה. וראיתי להמל"מ שכתב דלפי מ"ש הראב"ד ז"ל בפ"ב דטומאת אוכלין נראה שגירסתו היא יבש המעין או שנקצץ ע"כ ואין ספק שטעות סופר הוא וצ"ל יבש האילן או שנקצץ אך לכל הפירושים קשה דלמה לא השיגו לרבינו כאן ג"כ:

הלכה יג

המביא בכורים וכו'. מרן ז"ל תמה על רבינו מההיא דאלו הן הלוקין דף י"ח ותירץ עיי"ש. אך לכאורה קשה דרבינו בסוף פ"ב כתב המפריש בכוריו להעלותן בידו לירושלים לא ישלחם ביד שליח ואם לקטן מתחלה על מנת לשלחם ביד שליח ה"ז מותר ע"כ וציין מרן גופיה שם ירושלמי וכו' והוא הירושלמי הזה עצמו ששלל כאן דהיכא דנראה ונדחה ירקבו ויש להקשות דאם איתא היכי סתם רבינו כאן ובדין הקודם יבש המעין וכו' וכן בהפריש בכוריו ומכר שדהו דהו"ל לפרש דעל מנת כן מכר וכו' ולא מצינו לרבינו שביאר אלא דין הלקיחה וההבאה שתהא באחד כמ"ש בהל' ח' לכך נראה שכוונת רבינו בסוף פ"ב אינה אלא מטעם דבעינן לקיחה והבאה באחד וכמ"ש ג"כ ממש בהל' ד' ואינו מביא אותם בעצמו וכו' וכמ"ש שם ואף דקריאה אינה מעכבת מ"מ לכתחילה בעינן לה והירושלמי הנזכר מפרשו כן אלא (דר"י) [דר' הושעיא] פליג וס"ל דהוי טעמא מטעם נראו ונדחו ולדידיה צ"ל כל אותם משניות כן אך לדעת (ר"יה) [ר' יוסי] דקאמר סתמא כל אותם המשניות הוו כפשטן וכן מצאתי להרב לחם יהודה ז"ל והוא נכון:

הלכה יד

וקונה בהם ס"ת. קצת קשה דק"ו מעבדים ובהמה טמאה וגם רש"י גמגם בה בחולין דף קל"א ולענ"ד נראה דשאני הנך דחזו לדבר המביא לידי מאכל וגם יכול למוכרם משא"כ בס"ת ועוד דרבים נהנים ממנו זולתו כי הס"ת ניתן להקרות ברבים:

הלכה טו

אע"פ שהבכורים ותרומות. בנוסח אחר כתב יד מוסיף והמעשרות. ומ"ש **כדבר שאין לו מתירים** בנוסח אחר כתב יד כדבר שיש לו מתירים ועיין בסוף פ"ו דמעשר שני הל' י"ד וגירסא זו אתיא שפיר למ"ש מרן ז"ל סוף פ"ו דהלכות נדרים דתרומה אפשר דהוי כדבר שיש לו מתירין ועיין מ"ש שם:

הלכה טז

ולא היו מהלכין ביום אלא שתי ידות בלבד. מרן ז"ל אחר שציין כל דברי רבינו מהירושלמי כתב בזו בתוספתא דבכורים וכו' ויש לתמוה דהא גם חלוקא זו הוזכרה שם בירושלמי ופי' מהר"א ליב ז"ל שם שתי ידות שני חלקי היום ועוד אמרו שם חזני בית הכנסת עולין עמהם וכו' ולא היו מתעסקים בחזרתן כדרך שמתעסקין בהליכתן ופי' הרב שם ולא היו מתעסקין עמהן החזנים כדרך שהם מתעסקין עמהן בהליכתן שהיו צריכין שמוש גדול לשמירת הבכורים משא"כ בחזירתן וכו' ע"כ. ורבינו השמיטו לא ידעתי למה ואולי משום דדבר פשוט הוא:

פרק ה

הלכה ב

והנחתום וכו. במתניתין קתני תו האשה שעושה למכור בשוק ורבינו השמיטה מפני שביאר בנחתום לפי שעיסתו מרובה וכו' דזיל בתר טעמא:

הלכה ד

וחלה טמאה. בנוסח אחר כתב יד מוסיף מותרת לכהן וכו':

הלכה ח

ומותרת לזבין. בנוסח אחר כתב יד וזו שהיא לאכילה מותרת לזבין. ולמ"ש הראב"ד ז"ל ואצ"ל לשאר טמאים ע"כ הלשון מגומגם דלשאר טמאים דאין טומאה יוצאה מגופן איכא למימר דשרי ויש ליישב. ובעיקר הדין עיין בס' ידי אליהו וספר לחם יהודה ז"ל שהאריכו בו יה"ר שיבנה בית המקדש במהרה בימינו אמן כן יהי רצון:

הלכה יב

לפי שאינה מדמעת ואפילו נתערבה שוה בשוה. מרן הקדוש הזכיר דבפ' עד כמה אמרו להדיא דבטלה ברוב ושמואל נמי היה מבטלה ברוב ואכיל לה בטומאה וטעמו של רבינו דלא הצריך רוב משום דבירושלמי אמר זעירא הכי וס"ל דהלכה כר' זעירא דמתני' מסייעא ליה (ומפני שהרגיש ז"ל דאיך יניח גמרא דידן ויפסוק כהירושלמי כתב) ואע"פ שבתרומת חו"ל לא התיר שמואל לבטלה אלא ברוב אפשר דהיינו דוקא במתכוין לבטלה אבל היכא דאינו מתכוין לבטלה אלא שהוא אוכלה עם הזר על השלחן וממילא היא מתערבת וכו' מותר אפילו שוה בשוה וכו' עיי"ש ומשו"ה פסק רבינו פי"ג דהלכות תרומות הל' י"א דתרומת חו"ל מותר לבטלה ברוב עיי"ש. ובס' צרור החיים ז"ל דף ק"ה ע"א הקשה על דברי מרן ז"ל דא"כ כשכתב רבינו הדין דתרומת חו"ל מותר לבטלה ברוב אמאי לא חילק בהכי בין נתכוון ללא נתכוון ע"כ ואי מהא לא איריא דהתם פי"א הל' ז' התיר לאכלה עם הזר על השלחן והיינו טעמא לפי שאינה מדמעת אפילו נתערבה שוה בשוה כמ"ש כאן והיינו על כרחך בלא נתכוון דבנתכוון בעינן רוב כמ"ש פי"ג. וראיתי עוד להש"ך יו"ד סי' שכ"ג שכתב על דברי מרן ז"ל דבאמת אינו מוכרח דדוקא בתרומה כתב הרמב"ם דמבטלה ברוב וי"ל דמחלק בין תרומה לחלה דבחלת חו"ל סגי שוה בשוה ולא בתרומת חו"ל וכו' ע"כ ומלבד דגם מרן ז"ל לא כתב כן אלא בלשון אפשר דנראה דגם הוא מודה שאינו מוכרח כל כך הרי מכיון שמצינו לרבינו שהתיר לאכלה עם הזר על השלחן כמ"ש פי"א דנראה דשוה בשוה מותר בלא כוונה מעתה הרי חילק גם בתרומה ותו דסתם סוגיין דפרק עד כמה נראה דאין לחלק בין תרומה לחלה בדבר זה עיי"ש אכן הרב ז"ל נמשך אחר דברי הטור ז"ל שם שכתב וז"ל והרמב"ם ז"ל כתב שיכול זר לערבה עם חולין שוה בשוה ולאכלה ע"כ וזה לא מצינו לרבינו שהתיר זה לכתחילה ובב"י כתב עליו שכבר הזכיר לשון רבינו וכו' נראה דהטור ז"ל הבין דהא דכתב רבינו ואפילו נתערב שוה בשוה קאי אהרי זה מותר לאכלה עם הזר שהקדים ז"ל וכלומר דאף לכתחילה קאמר ומבואר הדבר דלפי' זה קשה ההיא דפרק עד כמה דשרי לבטלה ברוב ומאי איריא רוב כיון דאפי' שוה בשוה מותר.

וראיתי להרב ב"ח ז"ל שם שכתב בדעת רבינו כפי הבנת הטור דההיא דשמואל צ"ל דדוקא לזר מותר שוה בשוה אבל לערבו לאכול בטומאתו חמיר טפי דלא שרי אלא ברוב ע"כ ובש"ך שם הקשה עליו דיציבא בארעא וכו'. אך י"ל דודאי טומאה חמירא דאפי' הישראל שלא הוזהר עליה אסור לו לגרום טומאה לקדשים ודו"ק גם הפר"ח יו"ד סי' צ"ט ס"ק י"ז קיים דברי מרן ז"ל עיין עליו ועיין עוד בס' לחם יהודה.

ומ"ש בספרי רבינו
ואח"כ יפריש בנוסח אחר כתב יד נמחקו אלו התיבות ומוסיף שם ואין בו משום כהן המסייע במתנותיו שהוא אסור ואם רצה לאכול תחילה ואח"כ יפריש החלה בחו"ל מותר וכבר הזכירה מרן ז"ל:

הלכה יג
החלה נקראת תרומה וכו'. פסק כחכמים ולקמן פ"ז הל' י"ב פסק כר' אליעזר ושם יתבאר בס"ד:

הלכה טו
הסומא והשכור וכו'. משא"כ בתרומה וכמ"ש פ"ד הל' ד':

פרק ו

הלכה א
הלוקח מן הנחתום חייב בחלה. נוסח אחר כתב יד אין שם חייב בחלה ונוסחא נכונה ליישב מ"ש מרן ז"ל דלמה לא פירש דהעושה בטומאה וכו' וכבר כתבתי בסוף פ' ט' דמעשר דמרן גופיה העיד שם דרבינו פסק כרבי יוחנן מדכתב שם כדי שיפרוש בטהרה ואם אין בגירסת רבינו חייב בחלה אתי שפיר טפי דמפריש וכו' שכתב היינו כדינו היכא שנתחייב וניחא נמי לתמיהא שנית של מרן ז"ל ודו"ק וקצת יש להוכיח ממ"ש רבינו סוף פ"ח עיי"ש:

הלכה ג
וכן מעשר ראשון שהקדימו בשיבולים שניטלה תרומתו. פירוש תרומת מעשר אבל תרומה גדולה עדיין לא ניטלה ועיין בירושלמי פ"ק ופירוש הרב ליב ז"ל שם:

הלכה ד
עיסה של מעשר שני וכו'. עיין מ"ש מרן בשם מהר"י קורקוס לתרץ דברי רבינו דרבי חייא ס"ל דהתיר אכילה בעינן דין ממון לא בעינן ע"כ וקשה דלמסקנא דהתם דמצדד אי כי היכי דפליגי בחלה אפליגו נמי באתרוג ומצה או דילמא שאני חלה דתרי עריסותיכם כתיבי משמע דאף רבי חייא דבעי היתר אכילה היינו דווקא באתרוג ומצה אמנם גבי חלה דכו"ע אליבא דר"מ פטורה. והרב בן חביב ז"ל שם תירץ דמכח זה הביא מרן בשמו תירוץ זה השני דסמי חדא ברייתא מקמי תרתי עיי"ש אך תירוץ זה אינו עולה לדברי הרב מנוח ז"ל שהביא מרן ז"ל בפ"ו דחמץ ומצה שלא הזכיר אלא דרבי חייא בעי היתר אכילה עיי"ש. שוב הביא הרב סיעתא לתירוץ זה מההיא דמנחות דף ס"ז דא"ר

אליבא דר"מ דתרי עריסותיכם אצטריכו לר"מ חד לכדי עריסותיכם וחד למעוטי עיסת גוי והקדש ואילו מע"ש לא קאמר וכו' עיי"ש. וטובא יש לגמגם בה דכיון דכר' מאיר קיימינן דס"ל דממון גבוה הוא הרי נכלל בהקדש דקתני ותמהני איך תפס כן במושלם ולא השגיח בדברי התוס' שכתבו שם כן ומ"מ כוונתו רצויה להליץ בעד רבינו ועיין מ"ש מרן ז"ל דרבי חייא רביה דרב אסי וכו' והרב לח"מ ז"ל פ"ה דאישות הקשה דזה רבי חייא בר אמי וזה אינו רבו של רב אסי ע"כ:

אבל המדומע וכו'. פ"ק. וכתב תוס' יו"ט ז"ל דכיון דדימוע דרבנן מתני' בחלה בזמן הזה דרבנן וכו' ע"כ. ואין נראה כן מסתמות דברי רבינו שהוא פוסק והו"ל לפרושי ועוד דתני לה בהדי שביעית ואולי דיתכן דגם דימוע דאורייתא כגון חד בחד:

הלכה ו

העושה עיסה לרבים וכו'. ושיעורא יש ללמוד ממ"ש רבינו פ"ה הל' ג':

הלכה י

ולמה לא חששנו וכו'. היינו הגזרה דבעלי כיסין שהזכיר רבינו פ"ד דהלכות תרומות הל' ט"ו ומזה ג"כ יש להקשות על מרן ז"ל שכתב שם פ"א דרבינו לא ס"ל גזרה דבעלי כיסין:

הלכה יא

המערב קמח וכו'. עיין מ"ש מרן ז"ל ועוד נראה דמהירושלמי גופיה יש ללמוד כדברי רבינו שהרי רב הונא קאמר התם טעמא דגן אע"פ שאין רובא דגן וכו' ר' יוחנן נמי קאמר הכי עיי"ש ומסכים לתלמודא דידן בזבחים דף ע"ח דמסיק עלה מין בשאינו מינו בטעמא ופי' רש"י (ולר"ן) [ולקי] וכו' עיי"ש. גם סתמא דמתני' סוף פ"ג הכי מוכחא דלא תלי אלא בטעמא עיי"ש:

הלכה יב

עיסה שנילושה וכו'. בנוסחתינו הדפיסו השגת הראב"ד ז"ל המתחלת אבל העושה עיסה לחלקה ואין זה מקומה אלא לקמן הל' י"ט עיי"ש. ובעיקר דינו של רבינו כתב מרן ז"ל משנה פ"ב ואע"ג דבירושלמי וכו' הא ר' יוחנן פליג התם ואמר דברי הכל וכו' ע"כ. ולא זכיתי להבין דבריו דלישנא דמתני' היא מי פירות ואף הא דר"י דאמר ד"ה היא לא אמר הכי אלא על מי פירות דהא מסיים בה אע"ג דרבי עקיבא אמר תמן אין מי פירות מחוורין לטומאה מודה הוא הכא שמי פירות מחוורין לחלה ע"כ ומבואר הדבר דמי פירות לאו היינו ז' משקין ורבינו העתיק יין ושמן ודבש שהן מז' משקין והרב ב"ח ז"ל נתקשה בזה גם לדברי הטור שהיה גורס בדברי רבינו מי ביצים עיי"ש והוא ז"ל כתב דרבינו מספקא ליה בפסק ההלכה עיי"ש והרע"ב ז"ל כתב דאין הלכה כהך מתני' מכח הירושלמי ויותר

היה נראה לומר דרבינו פסק כר' יהושע בן לוי דס"ל דאין לך מחוור אלא ז' משקין ולי נראה שהיא מסקנת הירושלמי שם ועיין למהר"א ליב ז"ל שם (גם מ"ש מרן ז"ל ועוד דאפילו לר' יוסי בר חנינא וכו' דמשמע דרבינו פסק כר' אלעזר איש ברתותא אינו שהרי בפ"ח דטומאת אוכלין הל' ט"ז פסק רבינו כר"ע להדיא) ובדברי מרן שכתב בתרייתא נראה שהוא טעות סופר ודו"ק.

ומ"ש רבינו

ואח"כ הרתיחן באש מלמטה וכתב מרן ז"ל כלומר אין צ"ל אם האש מהלך מן הצד וכו' כלומר משום שדרך העולם שהתנורים כולם האש הוא מן הצד בשעת אפיית הפת. ובעיר **טראבלס** יע"א כל התנורים שלהם האש הוא מלמטה:

הלכה טז

עשה עיסה פחותה וכו'. עיין מ"ש מרן ז"ל ועוד דאפילו אי הוה סבר רבינו כהרשב"א לא היה לו לחלק בין א"י לחו"ל משום דחלה אף בא"י בזמן הזה אינה כימי עזרא אלא מדרבנן וכו' ע"כ יש לגמגם בתירוץ זה שהרי סמוך ונראה כתב רבינו ואם חלה של דבריהם היא וכו' דמשמע להדיא דאם היא של תורה דחייב הרי שהזכיר חילוק בין של תורה לשל דבריהם ועיין עוד להרב ב"ח ז"ל:

הלכה יט

אבל העושה עיסה לחלקה וכו'. מרן ז"ל הזכיר השגת הראב"ד והמדפיסים טעו והדפיסוה לעיל הל' י"ב:

פרק ז

הלכה א

ונשכו זו בזו וכו'. דין הנשיכה כבר ביארו רבינו (פ"ה) [פ"ו] הל' י"ז ועיין מ"ש מרן ז"ל שם:

הלכה ד

אלא יביא עיסה אחרת חדש (**וישן**) [**או ישן**] **ויצרף להם וכו'**. שם בירושלמי קב חדש מצטרף וביאר מרן ז"ל דמשמע דהיינו לומר שאם היה ישן מצד זה וישן מצד זה וחדש באמצע מצטרפין והוא הדין להיפך ע"כ. ולפ"ז מ"ש רבינו יביא עיסה אחרת חדש (וישן) [או ישן] הכוונה שאם הביא חדש יניחנה אצל הישן ואם הביא ישן יניחנה אצל החדש וכן פסק בשו"ע סי' שכ"ד ועיין בב"י שם ומ"ש על דברי הטור ורבינו קיצר בדבריו:

הלכה י

היתה עיסה וכו'. דין זה נראה היפך מ"ש לעיל הל' ח' ט' וכבר הראב"ד ז"ל [יישבו] השיג על רבינו ומרן ז"ל בטוב טעם ודעת אך במ"ש ונ"ל דבעשו עיסה זו ע"מ שלא לחלק ואח"כ נמלכו וחלקו דאם מתחילה עשאוה וכו' טעות סופר הניכר הוא וצ"ל ואח"כ נמלכו וחלקו של כותי פטורה וכמו שסיים ז"ל:

הלכה יא

הנוטל שאור וכו'. כן הוא לשון המשנה פ"ג. ויש להסתפק אי שאור דוקא קאמר דכיון שראוי לחמץ לא בטיל או דלמא כיון דצריך הוא להביא עיסה אחרת להשלים שיעור השאור מעתה מה לי שאור מ"ל עיסה וממ"ש רבינו שהטבל במינו אוסר בכל שהוא משמע דלא שנא שאור לא שנא עיסה דזיל בתר טעמא הוא וראיתי לפוסקים ז"ל שנחלקו בזה דהדרישה ז"ל סי' שכ"ד כתב דדוקא שאור קאמר אבל עיסה כל זמן שאין לה שיעור חלה אינה טובלת ע"כ והש"ך ז"ל תמה עליו דמאי שנא הא סוף סוף מן התורה חלה היא דחלה אין לה שיעור מן התורה עיי"ש והט"ז ז"ל שם כתב כדברי הפרישה ומטי לה מהרב ב"י בשם הפוסקים והנראה לענ"ד כתבתי:

הלכה יב

מותר לגרום טומאה וכו'. כן פסק ז"ל בסוף הל' טומאת אוכלין וכ"כ בפרק י' דמשכב ומושב והוא מהסוגיא דפ' כשם וע"ז דף (כ"ה) [נ"ו] וכ"כ המל"מ ז"ל ומבואר עוד לקמן פרק (ז') [ח'] הל' (י') [י"א]:

הלכה יג

עושה אדם עיסה וכו'. משנה שם פ"ד ויש מקום עיון שרבינו סוף פ"ח כתב שלא נחשדו עמי הארץ על החלה בסוריא כשם שלא נחשדו על התרומה בא"י ואין חשדא אלא בחו"ל וכיון שכן כאן שכתב סתמא צ"ל דבחו"ל דוקא קאמר ועם כל זה הדבר מגומגם דשם לא חייב בחלת חו"ל אלא בלוקח מן הנחתום אבל הלוקח מן בעה"ב אין צריך להפריש חלה אפילו בחוץ לארץ א"כ הו"ל לרבינו לפרש דבלוקח מן הנחתום קאמר ובחו"ל דוקא והתוס' יו"ט ז"ל הרגיש בזה וכתב דדברי רבינו צריכין יישוב:

פרק ח

הלכה א

המפריש וכו' וגזל ביד כהן. אין לומר דמאחר שהישראל נתנה לו מדעתו איך שייך בה תורת גזל. וראיתי להר"ש ז"ל שפירש מפני שהבעלים לא נתכוונו אלא לפטור עיסתן

ע"י חלה זו וכיון שאינו כן הו"ל גזל ע"כ ונראה דמדרבנן הוא זה כדי להודיע דעיסה זו לא נפטרה מן החלה והכי מוכח בקידושין דף מ"ו.

ובעיקר הדין תנן בפ"ב והקמח אם יש בו כשיעור חייבת בחלה ואסורה לזרים דברי ר' יהושע אמרו לו מעשה וקפשה זקן זר אמר להם אף הוא תיקן לעצמו וקלקל לאחרים ופירשו בירושלמי שתיקן לעצמו שאכלה וקלקל לאחרים שסבורים שהיא מותרת ומן הדין היא אסורה ורבינו לא הזכיר הא דאסורה לזרים ומרן ז"ל כתב דרבינו פוסק כרבנן דפליגי אר' יהושע ע"כ ולענ"ד נראה מנליה דרבנן פליגי הלא מאחר שר"י השיב להם ושתקו יש ללמוד שחזרו והודו לדבריו והנה ראיתי בב"י סי' שכ"ז שעל מ"ש הטור כדברי מרן וכתב עליו שאינו מדוקדק שאין הדבר כן שהרי בפירוש המשנה פסק כר' יהושע ומה שלא הזכיר איסור הזרים מפני שהוא מפרש דקאי אחלה גופה כדין כל שאר חלה ע"כ והוא דבר תמוה איך חלק על הטור ושכח מה שכתב הוא עצמו כאן והרב ב"ח ז"ל שם קיים דברי מרן כאן מסברא דנפשיה ולענ"ד נראה דדבריו שבב"י נראין מהטעם האמור:

הלכה ב

אימתי מפרישין וכו'. הראב"ד ז"ל השיג על רבינו דאיך התיר לעשות כן לכתחילה ואם חייב לעשות כן איך יאכל ממנה עראי וכו' ע"כ. ומרן ז"ל כתב דאין דעת רבינו להתיר לעשות כן לכתחילה אלא היינו לומר שאם רצה למהר שמא תטמא עיסה שפיר דמי ע"כ. ופשטן של דברי רבינו נראין כדברי הראב"ד ז"ל ממ"ש לקמן הניח העיסה וכו' אין בכך כלום משמע דעד השתא לכתחילה קאמר ומשום שמא תטמא עיסה וכמ"ש בירושלמי. ולההיא דאכילת עראי וכו' ממ"ש רבינו הל' ד' יתבאר שאין כאן השגה עיין עליו:

ואם אמר ה"ז חלה וכו'. בירושלמי הוסיף ועל הקריץ שניתן תחתיה וכתב מרן ז"ל ולא ידעתי למה השמיטו רבינו ע"כ וביאר שם מהר"א ליב ז"ל דהיינו החתיכות דקות שעדיין לא נתחברו לגוש וכו' ומכיון שכתב רבינו ולכשתעשה כולה עיסה אחת וכו' הרי נכלל הכל ולכך לא חש לבארו וכן פסק מרן ז"ל בשו"ע סי' שכ"ז:

הלכה ד

מאימתי וכו'. לשון טמטום ביארו בתוס' יו"ט ז"ל בשם הרא"ש ז"ל לפי שאין עיסת השעורים נדבקת יפה לפיכך נקראת לישתה טמטום ע"כ ושם כתב דלשון ועוזבו שהזכיר מרן ז"ל בשם הערוך טעות סופר וצ"ל ומערבו והוא דוחק לשבש הערוך והר"ש ז"ל שהזכירו:

הלכה ו

או המפקיר וכו'. דין ההפקר נתבאר בדברי רבינו פ"ב דתרומות הל' י"א. ומ"ש בספרי רבינו
או זכה בה בנוסח אחר כתב יד כתוב וזכה בה ועיין בדברי רבינו פ"ב דהלכות נדרים הל' י"ז:

הלכה ח

וכן נכרי וכו'. פשטן של דברי רבינו דאם הגוי נתן לישראל לעשות לו עיסה עד שלא גלגלה חייבת וזה אינו דכיון דעיקר העיסה של גוי כי גלגלה ישראל מאי הוי ולשון המשנה ג"כ נכרי שנתן לישראל לעשות לו עיסה פטורה מן החלה נתנה לו מתנה עד שלא גלגלה חייב משגלגלה פטור ע"כ. הרי דבשל גוי הדבר מוחלט דלעולם פטורה אפילו קודם גלגול וכ"כ המפרשים וכן פסק הרב ב"י יו"ד סימן ש"ל ואפשר דטעות סופר הוא בדברי רבינו וצ"ל נכרי שנתן לישראל לעשות לו עיסה פטורה נתנה לו במתנה (כן כתוב בנוסח אחר כתב יד) עד שלא גלגלה וכו':

הלכה ט

וזה שאכל וכו'. בנוסח אחר כתב יד וזר שאכל וכן העתיק מרן ז"ל:

הלכה יב

ומניחה בכלי גללין וכו'. גיטין דף ס"ב אמרו מניחה בכפישה או באנחותא ופי' רש"י כלים של בלאי חמתות ואין רגילין ליתן בהם עיסה וטומאה אין מקבלין ע"כ ומוכח בגמרא דהיינו טעמא משום היכרא וקשה על רבינו שהעתיק כלי גללין וכו' דאלו נאמרו גבי תרומה שם ופסקו רבינו פי"ב דהל' תרומה הל' ט' ומשמע להדיא דהכירא דעיסה היא כפישה ואנחותא והיכרא דתרומה היא כלי גללין ורבינו השוה אותם אולי ס"ל דלאו דוקא קאמרי ודו"ק:

הלכה יד

כשם שלא נחשדו וכו'. עיין מ"ש לעיל פ"ז הל' י"ג ופי"א דהלכות מעשר:

פרק ט

הלכה א

מצות עשה וכו'. לא מצינו שתיקנו ברכה על מצוה זו ולא נעלם מעיני כל מבין מ"ש הרשב"א ז"ל בתשובותיו סימן י"ח דאין מברכין על מצוה זו מפני שהכהנים משלחן גבוה קזכו ולא דמי להפרשת חלה ותרומה דמברך על ההפרשה משא"כ בחזה ושוק

שמופרשין ועומדין והרב כנסת הגדולה יו"ד סי' ס"א הביא משם הרב דמשק אליעזר דף תי"ד שכתב שמברך להפריש מתנות כמו שמברך להפריש חלה ותרומה ובכורים וכיוצא ומבואר הדבר שלא ראה דברי הרשב"א ז"ל וכ"כ הרב שם ותו קשה לי שהזכיר בכורים בכלל שזה לא מצינו בשום מפרש ולדבריו גם בראשית הגז צריך לברך ורבינו לא הזכירה אלא גבי תרומה פ"ב הל' ט"ז וגבי חלה פ"ה הל' י"א וגבי פדיון הבן פי"א הל' ה' ובדין קדימת הכהן עיין מ"ש לקמן הל' ט"ז:

הלכה ג

עשאוהו כמי שזכה וכו'. למה שיש לעמוד בזה בפסק רבינו בכמה מקומות דנראין דסתרי אהדדי כבר כתבתי הנראה לענ"ד פ"ז דהלכות מעשר הל' ה' עיי"ש והיה נראה לענ"ד עוד לחלק בענין אחר דכיון דעיקר דברי ר' יוסי אינן אלא לתקנות חז"ל ומשום דרכי שלום היכא דאפשר בענין אחר כההיא דמכירי כהונה אי נמי במזכה א"צ לתקנה זו אמנם באם לא אפשר וישתנה הדין אז פסקינן כר"י להדיא והיינו טעמא הכא וגבי פועל ומ"מ צריך עדיין ישוב ובעיקר דינו של רבינו מסוגייא דפרק כל הגט כתב מרן ז"ל שהוא מפרש דמ"ש כיחידאה היא הכוונה דלאו דס"ל דלית הלכתא כוותיה אלא דמ"מ רצו להעמיד סתם מתני' כרבים ועוד י"ל וכו'. והתירוץ הראשון הם דברי התוס' ז"ל שם בפ' כל הגט וז"ל אע"ג דשמואל פסק בב"מ כר"י וכו' והפר"ח יו"ד סי' ס"א ס"ק ל"א כתב עליו דלא דק אלא דרב ושמואל ס"ל דבההיא לא אמרה ר"י ואי נמי אמרה לא קי"ל כוותיה בהא וכו' ע"כ. ואילו היה מזכיר דברי התוס' ז"ל אפשר שלא היה כותב כן ומלבד זה כיון שמרן ז"ל הזכיר עוד תירוץ אחר שנראה שהרגיש באיזה חולשא בתירוץ הראשון מעתה לא יוצדק לכתוב עליו דלא דק:

הלכה ד

בהמת קדשים וכו'. מרן ז"ל ציין ממתני' דפרק הזרוע בכור שנתערב במאה וכו' ואוקמה ר' אושעיה בבא לידי כהן ומכרו לישראל במומו ע"כ. וקשה דאין זה דינו של רבינו ואמאי לא העתיק רבינו בכור כפשטא דמתני' ודברי ר' אושעיה ובב"י סי' ס"א ראיתי שכתב דרבינו ס"ל דבכור דקתני מתניתין לאו דוקא דהוא הדין לכל בהמת קדשים שנפסלה בטומאה וכו' ע"כ. ומלבד שבפירוש המשנה שם ביאר רבינו הדין בבכור דוקא ודברי ר' אושעיה קשה תו דלמה לא הזכיר רבינו אוקמתא דר' אושעיה עד שראיתי להרב דמשק אליעזר שכתב דרבינו ס"ל דהך אוקמתא דרבי אושעיה לא קיימא אלא אסתם מתני' דאתיא כר' מאיר אבל לר' יוסי דס"ל דעשו את שאינו זוכה כזוכה וכל שלקח אחד השני פטור אין צריך לאוקומה בהם וכן דעת רבינו כמ"ש בדין הקודם אלא שנתעצם להקשות

על הרב ב"י במ"ש דברי הר"ן ז"ל על דברי רבינו. והכנסת הגדולה בהגהת הב"י ס"ק ל"ד אחר שהליץ בעד הרב דמשק אליעזר ז"ל חזר והליץ בעד הרב ב"י ז"ל מכח דקדוק דברי הר"ן ז"ל ועיין עוד להט"ז ז"ל והפר"ח ז"ל שם והיותר נראה לענ"ד דכל עוד שאנו יכולין לזווג דברי רבינו ממ"ש בפירוש המשנה למ"ש בחיבורו שפיר טפי עדיף כמבואר:

הלכה ה

והכוי אע"פ שהוא ספק מפרישין וכו'. בכל החלוקות שהזכיר כאן רבינו הזכירם דרך חיוב ופיטור ובזו כתב לשון הפרשה ומרן ז"ל כתב שמפרישן ונותנן לכהן כולן ע"כ. נראה דכוונתו דלא נישוייה לצבי הבא על העז שכתב אח"כ שאינו חייב אלא בחצי המתנות והרב ב"ח ז"ל יו"ד סי' ס"א פירש דכוונת רבינו בבא לצאת ידי שמים ונותנן לכהן ולכך לא כתב לשון חיוב יעו"ש. וכבר האריכו בדין זה כל המפרשים ובפרט הכנסת הגדולה יו"ד סי' ט"ז מלבד מ"ש (דין) [סי'] ס"א ואני הצעיר כתבתי בפ"א דמאכלות אסורות הל' י"ג דרבינו ס"ל שני מיני כוי הם אחד בריה בפני עצמה והאחר מבהמה וחיה וכדמשמע להדיא ממ"ש בפירוש המשנה (בפ"ה) [בפ"ב] דבכורים וכעת זכיתי ומצאתי כדברי בהפר"ח יו"ד סי' ס"א שבח להשי"ת:

הלכה ו

אחד השוחט וכו'. מרן ז"ל ציין מהתוספתא פ"ט והטור השמיט חלוקה דלכותים והרב ב"ח תמה עליו עיי"ש וקרוב לשמוע שלא היה גירסא בדברי רבינו שהרי גם בב"י ושו"ע לא הזכירה וסיים הטור והשו"ע אבל שחט ומצא טריפה פטור והוא מהספרי והפר"ח ז"ל כתב שם שכן מבואר בש"ס פ' ראשית הגז ע"כ. ולא מצאתי ביאור זה שם גם מרן ז"ל לא הזכירו ועכ"פ קשה על רבינו למה השמיטו:

הלכה ח

ואם נטל הכהן לא יחזיר וכו'. עיין מ"ש מרן בשם הר"ן ז"ל דבבא מציעא אמרינן דמוציאין מידו וי"ל שרבינו ס"ל גם בההיא דאין מוציאין מידו כמ"ש פ"ה דהל' בכורות ע"כ. אמנם בב"י יו"ד סי' ס"א הזכיר דברי הר"ן ולא הליץ על רבינו וזה גרם להרב ב"ח ז"ל שחילק בין בכור למתנות כאלו רבינו ס"ל דבכור מוציאין מידו וכבר קדמני בזה הש"ך ז"ל שם ועוד אני תמיה דהרב ב"ח גופיה ביו"ד סי' שט"ו על מ"ש הטור בשם רבינו דספק בכור אם תקפו כהן אין מוציאין מידו כתב ז"ל פלוגתא דאמוראי פ"ק דמציעא והרמב"ם פסק כרב המנונא דאין מוציאין מידו ע"כ. והדבר מבואר הרבה בדברי רבינו סוף פ"ה דבכורות ופ"ב ומרן ז"ל שם הסביר דברי רבינו ע"ש גם בדרישה ופרישה ז"ל כתוב כדברי הרב ב"ח והוא פלא ובדוחק י"ל דדברי הרב ב"ח לא קיימי לדעת רבינו

אלא לשיטת הרא"ש וסיעת מרחמוהי שפסקו גבי בכור דמוציאין וכן הסכים הרב ב"ח ז"ל שם:

הלכה י

השוחט לכותי וכו'. ידוע מ"ש מרן ז"ל מהסוגיא אך מ"ש דרבינו מפרש דעמהם דקתני מתניתין קאי אכהנים קשה דכיון דפריך ואפילו עם הנכרי וכו' משמע דס"ל דעמהם קאי אכהן ואנכרי א"כ כדמתרץ ואי בעית אימא הו"ל למימר דעמהם קאי אכהנים וכן הקשה בדמשק אליעזר בביאו הכנסת הגדולה סימן ס"א והרב ב"ח ז"ל הקשה עוד דאם איתא למה כתב רבינו אע"פ שאינו עמו בשעת מכירה לישמועינן רבותא אע"פ שאינו עמו בבית המטבחים ומכח זה כתב דלדעת רבינו כי קאמר ואיבעית אימא גוי מפעא פעי וכו' ה"ק ואע"ג דלא יתיב אמסחתא אין צריך לרשום מיהו בעינן שהגוי יוצא ונכנס בבית המטבחים ומתני' מיירי בשאין הגוי בבית המטבחים כלל וכו' ע"כ. ולדבריו ז"ל קשה טובא חדא דיוצא ונכנס לא הוזכר בגמ' ותו דרבינו שכתב סתם בגוי הו"ל לחלק בזה וכבר השיגו הכנה"ג שם והביא עוד שני דרכים אחרים משם הרב מעשה חייא ומהר"י אלפאנדארי ז"ל ודברי הפר"ח ז"ל קרובים הרבה לדברי הרב ב"ח ז"ל עיין עליו. והרואה יראה שכל הדרכים בחזקת סכנה ודברי מרן נראין יותר פשוטים וקשה עמהם. וי"ל דסתם תלמודא גופיה לא פשיטא ליה דעמהם קאי אגוי מדקמתמה ואפילו וכו' ואם איתא תקשי ליה בפשיטות ורמינהי וכו' וכיון שכן כי קא מהדר מתירוצא קמא וקאמר ואיבעית אימא מינה אנו למידין דעמהם לא קאי אגוי ולאידך קשה דהו"ל לאשמועינן רבותא וכו' והתירוץ הוא קל מאד דשעת מכירה היינו בית המטבחים ששם אוכלין הבשר ועיין עוד להרדב"ז שנדפס מחדש דף ע"ו. ומ"ש בספרי רבינו **דהכל שותף לו** נראה פשוט טעות סופר הוא וצ"ל שהכהן שותף לו:

הלכה יא

התנה הכהן עמו וכו'. הקשו המפרשים ז"ל דבפ"ו דהל' מעשר הל' י"ט פסק רבינו דבעל מנת הוי שיור היפך מ"ש כאן והפר"ח ז"ל תירץ דהתם הוי מקנה דבר שלא בא לעולם ונמצא התנאי בטל לכך צ"ל דשיירי למקום המעשר משא"כ הכא שהמתנות ישנם בעולם אלא דהוי מתנה על מה שכתוב בתורה ע"כ. וקשה לי עליה דא"כ אמאי בחוץ הוי שיור הא עכ"פ הוי מתנה על מ"ש בתורה גם הכנסת הגדולה שם בהגהת הטור אות נ"ד תירץ דלא דמי קרקע למטלטלין דגבי בהמה דהוי מטלטלין שלא אמר חוץ אלא ע"מ תנאה הוי ואין כח בידו להתנות כן דהוי מתנה על מ"ש בתורה וכו' ע"כ. ולדידיה נמי תיקשי כנ"ל דאם איתא גם בחוץ נימא הכי ומאי דנראה לענ"ד דרבינו מחלק בין שיתוף למכר

דבשיתוף דאין כל הבהמה שלו קפדינן אתנאה בין חוץ לע"מ משא"כ במכר דכל השדה הוי שלו שפיר מצי להתנות שכל השדה מוכר לו חוץ ממקום זה ואפילו בע"מ הוי תנאה ולא תיקשי לזה ממ"ש רש"י בהנך ברייתות דרמי אהדדי דאיירו במכר משום דרש"י הכי מפרש למתני' גופה עיי"ש. ורבינו אפשר דמפרשם בשיתוף כמתני' ואתי שפיר נמי דלא מייתי הנך ברייתות בהמוכר את הבית כלל משום דלא ראי זה כראי זה:

ונותנן לכל כהן שירצה. וכן פסק לקמן הל' ט"ז משמע דאין שום חילוק בכהנים וקשה דבגמרא דחולין דף ק"ל אמר ר' שמואל בר נחמני א"ר יונתן מנין שאין נותנין מתנות לכהן עם הארץ שנאמר ויאמר לעם וליושבי ירושלים לתת מנת לכהנים והלוים למען יחזקו בתורת ה' כל המחזיק בתורת ה' יש לו מנת וכו' והובאה מגמרא דסנהדרין דף צ' ולא מצינו חולק עליה ופסקה הרב ב"י ז"ל שם ואפשר דרבינו ס"ל דמתני' פליגא עליה דהא תנן במסכת חלה ואלו ניתנין לכל כהן החרמים והבכורות ופדיון הבן ופדיון פטר חמור והזרוע לחיים וקיבה וראשית הגז ואף ששם ביאר רבינו דהיינו דוקא בדליכא כהן חבר אפשר דבחיבורו חזר בו והכי מוכח מההיא דרב חסדא דף קל"ב דכל כהן שאינו מודה אין נותנין לו הא מודה נותנין ולא מחלקינן בין ת"ח לע"ה ועוד ידוע דהמתנות אף לכהנת אשת ישראל נותנין כמ"ש לקמן הל' כ'. שוב ראיתי לכנסת הגדולה בהגהות הטור אות י"ט שכתב שהרי"ף והרא"ש והסמ"ג וכו' השמיטו דין זה והביא כמה תירוצין מהמפרשים ז"ל עיין עליו והנראה לענ"ד כתבתי והכי מוכח תו ממ"ש רבינו רפ"ו דהל' תרומות דאין נותנין תרומה טהורה אלא לכהן חבר מחשש שמא יטמאנה דמשמע הא לאו הכי כגון מתנות דהרי אין בהם קדושה כמ"ש להדיא בהל' כ' אין חשש כלל ליתנה לע"ה:

הלכה יד

עבר ואכלן או הזיקן או מכרן וכו'. משמע דאף שנהנה בדמיהן אינו חייב מן הדין לשלם לכהן וקשה דבפ"ו דהלכות מעשר פסק דאם אנסו בית המלך גרנו אם בחובו חייב לשלם המעשרות לכהנים וכבר תירצתי הנראה לענ"ד שם ועיין עוד להכנסת הגדולה בהגהת הב"י אות כ"א:

הלכה טו

אמר לטבח וכו'. מרן ז"ל כתב דטעות סופר יש בדברי רבינו וצ"ל ואינו מנכה הטבח לו ולענ"ד נראה דדבר פשוט הוא דלמי ינכה כי אם מהמוכר שהוא הטבח. ולמ"ש רבינו **לקחם ממנו במשקל וכו'** ולא חילק בין שקלן לוקח לשקלן טבח כתב מרן ז"ל דפסק כאיכא דמתני לה באנפי נפשה דלדידיה אין חילוק וכפשטה דמתני' ע"כ. וראיתי

להפר"ח שם ס"ק מ"ז דמכח שהוקשה לו דהיכי פסק דנותנן לכהן ואיהו גופיה פסק שהמתנות נגזלות תו קשה דאמאי מנכה לטבח והרי לעיל פסק דאם עבר או מכרן אינו חייב לשלם וצ"ל דהכא מיירי בשקלן הלוקח לעצמו וכדאיתא בגמרא והרב סמך על המבין והשתא ניחא שלא היה בדעתו של טבח למוכרן אלא שהלוקח שקלן מעצמו בגזלנותא ולפיכך מנכה והא דנגזלות היינו בשקנאן מן הגזלן אבל גזלן גופיה מחייב ליתנן לכהן היכא דאיתנהו בעינייהו והכ"מ לא דק בזה ע"כ.

ולענ"ד קשיא לי בגוה טובא חדא דוחק גמור הוא לומר דהרב ב"י ורבינו איירו בשקל הלוקח דוקא דאדרבה מדסתמו משמע דאין לחלק בהכי בין שקל לוקח לשקל מוכר ותו במ"ש שהלוקח שקלן בגזלנות שלא מדעת המוכר ולפיכך מנכה הוא קשה דמאי דאפליגו רב ורב אסי אינו לענין הניכוי דודאי כיון שמכר הבני מעיים כולם יש לו לנכות חלק שקל הקיבה דאין לו לגבות דמיה אלא משום דקי"ל כרבא דאמר הדין עם הטבח כלומר דדינו של כהן לתבוע מתנותיו מן הטבח לזה באו לחלק דאף דהמכר היה במשקל כיון שהלוקח הוא ששקל דינו של כהן עמו.

ועיקר קושיותיו של הפר"ח בקל יתורצו דגמרא ערוכה היא שם דף קל"א דפריך עלה דהך מתני' גופה דאמאי חייב ליתנן כלל ליהוי כמזיק מתנות כהונה או שאכלן (לרבינו ודעמיה מכרן דומיא דאכלן) ומתרץ שאני התם דאיתנהו בעינייהו ע"כ. הרי דהכא שעדיין הם בעין אין לומר בהם שיהא פטור מליתנן והשכל ג"כ מחייבו דאם איתא לא שבקת מתנות לשום כהן ורב חסדא שמית לכהנא דלא יהיב מתנתא כדאיתא התם דף קל"ב וכ"ש אם יתבטלו המתנות לגמרי אלא ודאי דאם הן בעין לעולם חייב ליתנן ואם אינן בעין אף דעבר אמימרא דרחמנא לענין תשלומין אינו חייב בדיני אדם כמ"ש ז"ל וכמ"ש הר"ן ז"ל עיין עליו. נמצא דדברי מרן הקדוש שרירין וקיימין דודאי רבינו אינו מחלק בין שקלן לוקח לשקלן מוכר דבכל גווני נותנן לכהן ומנכה דמיהן מן הטבח וכהאיכא דאמרי דמסכים לפשטא דמתניתין וטעמא דמילתא כתב רש"ל ז"ל דנהי דמתנות כהונה ממון שאין לו תובעים הוא כי איתנהו בעינייהו מחייב משום מצוה כי ליתנהו בעינייהו אין כאן מצוה ולא דין ממון ע"כ:

הלכה יז

הרוצה ליתן המתנות לכהן אחד נותן. בפירוש המשנה כתב רבינו וז"ל ואמרו הזרוע לאחד וכו' ואם היו מתנות שור מחלקין אותן לפי שאין מותר בכל מתנות כהונה לתתם לאיש אחד וכבר מנע מזה מאד ע"כ. ולכאורה קשה דנראה דכוונתו מההיא דפרק הדר כל הנותן מתנותיו לכהן אחד מביא רעב לעולם ע"כ. וא"כ איך פסק כאן בהיפך אמנם

נראה פשוט דכוונתו בפירוש המשנה היינו בנותנן לעולם לכהן אחד שזה נאסר ודאי מפני הכהנים האחרים וזהו מ"ש בפ' הדר וכ"כ הפר"ח ז"ל ונראה דיש להכריח כן מדברי רבינו גופיה ששם בפי' המשנה הביא ההיא דרבא דא"ל לשמעיה זיל זכי לי במתנתא ומדאמר מתנתא סתמא משמע דכל המתנות קאמר דאם היתה כוונתו להלחיים בלבד היה לו לומר לו כן להדיא וק"ל:

הלכה יט

אין מולגין וכו' אלא יתנו לו בעורן ובצמרן. משמע דגם הזרוע קאמר דצריך ליתנו בעורו ואף שלא נתבאר כן בברייתא דסוף הפרק מ"מ יש ללמדו מאידך ברייתא קמייתא דאיתא התם ועיין להפר"ח ז"ל:

הלכה כ

אבל חללה אינה אוכלת שאין חללים בכלל כהנים. הכנסת הגדולה יו"ד סי' ס"א בהגהת הטור אות כ"א עמד על דברי רבינו דמדכתב שאין חללים בכלל כהנים משמע דאף כהן זכר קאמר וממ"ש אבל חללה וכו' משמע דחלל אוכל ותירץ דלרבותא נקט חללה משום דאשה אינה עובדת ואין בה כל כך חומרות כמו הכהנים ע"כ. ונראה לענ"ד שהדבר פשוט שהרי כתב רבינו בפי"א הל' י"א וי"ב דהחלל אינו בכלל כהן וכיון שכן מאי דנקט חללה היינו משום דאיירי ואזיל בכהנת וודאי דהוא הדין לכהן חלל דהא אמרינן בגמרא יכול חללים ת"ל הכהנים:

הלכה כא

כהן שהיו לו חברים וכו'. לשון הגמרא אמר רב יוסף האי כהנא דאית ליה צורבא מרבנן ודחיקא ליה מילתא וכו' ורבינו ס"ל דצורבא מרבנן לאו דוקא דהעיקר הוא דדחיקא ליה דאל"כ אמאי אצטריך רב יוסף לומר כן הרי כיון שהוא צורבא מרבנן אף דלא דחיקא ליה ראוי לכבדו ולהנאותו אלא ודאי דלא התיר זה אלא מכח דדחיקא ליה מילתא כאשר הוא האמת בסתם צורבא מרבנן ובפרט לשיטת רבינו דס"ל דההספקות ג"כ נאסרו לת"ח כמ"ש בהל' ת"ת ולכך כתב והוא שיהיה ישראל זה בדוחק וכו'.

וממ"ש ויהיה הכהן שזיכה לו חבירו אבל אם היה הכהן שמשו של ישראל זה או שכירו או לקיטו אינו מזכה לו. מדכתב אינו מזכה לו ולא כתב אינו מזכה סתמא משמע דדוקא לאדונו הוא דאינו מזכה אבל לאחר שהוא מכירו שפיר דמי וכיון שכן על כרחך שרבינו מפרש עובדא דרבא דא"ל לשמעיה דשמעיה דרבא הוה והיינו דקאמר ליה רב יוסף לרב ספרא כי אמרי אנא באחר שמעא בעל כרחיה מזכי ורש"י ז"ל מפני שהבין דשמעיה דבעה"ב הוה הוצרך לידחק בהא דבעל כרחיה מזכי לאדם חשוב שהוא בא

בביתו של בעה"ב עיי"ש והרב (לחם חמודות) [דברי חמודות] ז"ל אות ט"ו זווג סברת רבינו עם רש"י והטור ז"ל בזה דשמשו של בעה"ב הוה ואינו כן אחרי המחילה וכבר הושג מהכנסת הגדולה עיי"ש שהאריך בזה:

הלכה כב

לא יחטוף וכו' הצנועים מושכין וכו'. קצת קשה דלעיל כתב שכשהוא דרך כבוד יטול א"כ למה הצנועים מושכין את ידיהן והתירוץ הוא מבואר דכיון שהכהנים רבים בבית המטבחים מסתמא אין מספיקין המתנות לכולן מעתה אין כאן דרך כבוד לכך הצנועים מושכים והגרגרנים נוטלין ומדכתב אח"ז

ואם היה כהן צנוע ואין מכירין אותו וכו' משמע דעד השתא במכירין אותו איירי ובזה יתורצו קושיות הרב ב"ח ז"ל עיין עליו והרב כנסת הגדולה שם בהגהת הטור אות כ"ז פלפל הרבה בדברי רבינו והפוסקים ז"ל עיין עליו:

ואין הכהנים אוכלים המתנות אלא צלי. מרן ז"ל הביא משם התוס' שאם ערב עליהם מבושל יותר מצלי אין לכפותו וכו' ע"כ והכריחו כן ז"ל ממתני' דפ' כל התדיר דקתני ובכולם רשאים לשנות באכילתן וכו' ופסקה רבינו פ"י דמעשה הקרבנות הל' י' עיי"ש. וכיון שכן היה יכול להוכיח כן מדברי רבינו גופיה:

פרק י

הלכה ב

כיצד הרי שהקדיש וכו'. מרן ז"ל הזכיר תמיהות מהר"י קורקוס ז"ל על דברי רבינו שהם מבוארים והוא ז"ל תירץ דרבינו לא נחית הכא לענין דינא כלל וכו' ע"כ. גם בשו"ת הרדב"ז ז"ל שנדפסו מחדש תירץ עם דברי התוס' ד"ה והא בעי וכו' דהוי כמקדיש עצים ואבנים וכו' ותירוצם דחוק אבל קושטא דמילתא לא הוי הכי דכיון דגזז את הגיזה תו לא שייך בה העמדה והערכה וכו' ומה שלא הזכיר רבינו אוקמתא דרבא משום דהוי מכל שכן דרבי מני מודה לרבא ורבא לית ליה דר' מני כמ"ש התוס' ורבי מני אמר לך צאנך מיעוטא הוי וממעט נמי הא דרבא ע"כ. ואחרי המחילה הראויה הם דברים מגומגמים וכמעט שאין להם ישיבה בעולם דמ"ש התוס' דר' מני אית ליה דרבא וכו' אינו מפני דדריש ממיעוטא דצאנך מקדיש הגיזה דזה לא אמרה אדם מעולם אלא כוונת התוס' דרבא דדריש מצאנך לשותפים ובעי תלמודא ואלא צאנך למאי אתא מוכרח דלא ס"ל דרשא דר"מ אמנם ר"מ דדריש מצאנך למעוטי הקדש פשיטא ודאי דיודה לדרשת רבא דאם הקדיש הגיזה לחודה הוי מחוסר גזיזה פדיה ונתינה דהא קרא הכי קאמר ולא

מטעם מיעוט דצאנך דכיון דהוא לא הקדיש אלא הגיזה לחודה וגוף הצאן הוא חולין הרי הוי צאנך כפשוטו ואין לומר דכי קאמר רבא בהקדיש הגיזה עצמה היינו שגם הגיזה הקדיש להדיא דא"כ תיקשי ליה דלמה ליה קרא תיפו"ל דלאו בני גיזה נינהו כדפריך בריש הסוגיא.

ולהרב דמשק אליעזר ז"ל ראיתי שכתב דלית הלכתא כרבא מכח דר"מ בשם רבי ינאי קאמר לה ור' ינאי רביה דרבי יוחנן והלכה כמותו לגבי רבא אי נמי דרבינו גריס רבה בה"א וכו' עיי"ש. ולענ"ד יותר נראה דרבינו לענין הדין ס"ל כרבא דכיון דדריש מדסמיך קרא דנתינה לגיזה כבר פסק רבינו דרשא זו פ"א דהל' גירושין לענין גט ופ"ד דע"ז לענין עיר הנידחת ופ"ו דהל' עבדים לענין גט שחרור אלא דמשום דאין זו פשטא דמתני' לאוקומי קדשים דקתני במקדיש גיזה לבדה לכך נקט במקדיש בהמה סתם וכן מתבאר מדברי הרב קרית ספר ז"ל עיי"ש וזו נראית כוונת מרן ז"ל שכתב דלא חש להביא אוקמתא דרבא דכיון דאייתי תרי גווני דאצטריך קרא סגי.

ובס' צרור החיים ז"ל ראיתי שפלפל הרבה על דברי רבינו והקשה עליו כמה קושיות ורובם ככולם אינן כדאין למעיין בדבר ואין להאריך. לבד ראה זו שהקשה המפרש ז"ל דהו"ל לרבינו לבאר חוץ מגיזתה וכחושותה י"ל דמדכתב סתמא או הקדיש בהמה וכו' אפשר דכוונתו לבדק הבית כנז"ל דקדשי מזבח הרי הם אסורים בגיזה עכ"פ ודו"ק:

הלכה ד

אין חייבים וכו' זכרים כנקבות. בנוסח אחר כתב יד זכרים ונקבות. ולמ"ש **הראוי לבגדים** בגמ' אוקמוה בדבר הראוי לשירות דהיינו בגדי כהונה שהיה בהם תכלת שהוא הצמר ומטעם זה ממעטינן נוצה של עזים דאף דראוי הוא ללבישת בגדים נאים וכמ"ש רש"י ז"ל מ"מ כיון שאינו ראוי לבגדי כהונה לא מחייב ורבינו שכתב הראוי לבגדים סתם הוא מגומגם שהרי נוצה של עזים נמי ראוי לבגדים ומהר"י קורקוס הביאו מרן ז"ל הכריח הדבר מעצמו דאם איתא אף נוצה של עזים לחייב. ולענ"ד נראה שרבינו דייק בדבריו שבזאת נקט לשון בגדים ובכולהו אינך דלקמיה נקט לשון לבישה לאשמועינן דבבגדי כהונה קאמר ולא חש לבאר משום דלאמיתות הדבר לכל מין לבישה מצי לעשותן וזה הוא דיוק נכון הרבה והקרית ספר תפס כן במושלם עיין עליו:

הלכה ה

כיון שזיכה וכו'. זהו פי' מ"ש לעיל שעיקר המתנה היא ללבישה. ומ"ש בספרי רבינו **שמן לחמו ויינו** טעות סופר הוא וצ"ל שהן לחמו ויינו וכן הוא בנוסח אחר:

הלכה ז

ראשית הגז נוהג בכלאים ובכוי ובטרפה. מרן הביא משם הר"ן ז"ל שעמד בדברי רבינו דלמה פסק בטרפה דלא כר' שמעון דאתי כסתם מתני' עיי"ש ולא ידעתי למה לא סייע פסקו של רבינו מהתוספתא דפרק בתרא דחולין דקתני ראשית הגז נוהג בטרפה ואין נוהג במתה ונוהג בכלאים ובכוי ר"א אומר כלאים מן הרחל ומן הגדי נוהגים בו מן הכוי אין נוהגים בו ע"כ והזכירה מרן ז"ל (ומ"ש בדברי מרן פרק שני טעות סופר הוא וצ"ל פרקא בתרא) וכן זכיתי ומצאתי להרב דמשק אליעזר ז"ל והכריח עוד מדפריך תלמודא בפשיטות וליתני חומר בראשית הגז שנוהג בטרפה ועוד נראה לענ"ד דאין להכריח דמתני' לא אתיא אלא כר"ש כדמוכח מדברי רבינא דשפיר מציא סברא דנוהג בטרפה דהא התם בתוספתא דקתני דנוהג בטרפה קתני להדיא חומר וכו' עיי"ש.

ובדין הכוי מבואר הדבר שפסק כת"ק דתוספתא אלא דיש לעיין דבפ"ט הל' ה' [פסק] דכוי אע"פ שהוא ספק מפרישין ממנו כל המתנות והכריח שם מרן דס"ל דהוי בריה בפני עצמו וכיון שכן יהיה צמרו כשר לתכלת דהא ראשית הגז איתקש לבגדי כהונה וזו לא שמענו דבשלמא לענין מתנות כהונה אזלינן לחומרא לחייבו בהם אבל לבגדי כהונה אין לנו להקל ואולי דכך הוא האמת דכיון שהוא ספק אזלינן ביה להחמיר ומכ"ש שרבינו ס"ל שדין ראשית הגז שוה לדין המתנות כמ"ש בסוף הפרק והראב"ד ז"ל נראה שפוסק ג"כ כת"ק אלא שבא לחלק בדבר ועיין להרב דמשק אליעזר ז"ל שם ועיין עוד לרש"ל ז"ל:

הלכה ח

המפריש ראשית הגז ונאבד חייב. קצת קשה דלעיל פסק שאם צבעו קודם שיתן נפטר מראשית הגז וכ"ש אם נאבד ואין לומר דלעיל איירי בצבע כל הצמר כולו כאחד ומשו"ה הוא פטור דהא קי"ל המזיק מתנות כהונה פטור כמ"ש רבינו פ"ט הל' י"ד וראיתי לרש"ל ז"ל סי' ו' שכתב על דברי רבינו דנ"ל דהיינו דוקא שנשאר עוד בידו מאותה גיזה שהפריש וכו' אבל אם נאבדה כולה פשיטא שאינו חייב ע"כ ולפ"ז אפשר דבצבע היינו כולו שאם נשאר לו קצת יתחייב לפי דברי רש"ל ז"ל ומ"מ הוא דוחק דהו"ל לרבינו לפרש:

הלכה יא

היו שני מיני וכו'. מרן ז"ל כבר הליץ בעד רבינו והגיה לשונו ובנוסחאות שלפנינו נפל טעות סופר הניכר וכצ"ל זה נותן לעצמו על מה שלקח וזה נותן לעצמו על מה ששייר והשאר נמחק:

הלכה יב

גר שנתגייר וכו'. וכן פסק פ"ט הל' י"ג לענין מתנות אך קשה לי למה הוצרכו שתיהם בגמ' דזיל בתר טעמא:

הלכה יג

כמה צאן וכו'. הרי"ף ז"ל פסק ארבע ע"פ עדותו של רבי אמנם רבינו פסק כבית הלל וכמ"ש מרן ז"ל ורש"ל ז"ל תמה על רבינו ודעמיה דהא רבינו הקדוש שסידר המשנה כתב להכריע כר' יוסי וכו' וי"ל לדעת רבינו דאם איתא אמאי לא קבע סברא זו במשנה ותו דכיון דרבי דוסא וחכמים דמתני' נקטו לישנא דחמש כב"ה הכי אית לן למפסק:

הלכה יד

השותפין וכו'. כתב מרן ז"ל על מ"ש

והוא שיהיה בחלק כל אחד מהן כשיעור וכו'. נראה שהוא מדין חלה וכו' וצ"ע ע"כ. ולענ"ד יש להכריחו על נכון מפלוגתא דר' אלעאי ורבנן דר"א פטר דשותפות מדכתיב צאנך ומשמע דאף שיש בחלק כל אחד מהם כשיעור אפילו הכי פטור דצאנך משמע דכולה שלך ומינה לרבנן דמחייבי היינו ביש כשיעור בכל אחד מהם דאם אין כשיעור אפילו רבנן מודו וזהו פסקו של רבינו ונכון:

הלכה טו

ראשית הגז מצותה וכו'. לא ידעתי למה השמיט רבינו השיעור שקבעו חז"ל לראשית הגז דאיתא בגמ' דף קל"ז רב ושמואל דאמרי תרוויהו ראשית הגז בשישים וכו' ובבכורים פ"ב הל' י"ז הזכירו להדיא ואולי דסמך על מ"ש בבכורים גם בפ"א הל' י"א כתב רבינו דאיתקש ראשית הגז לראשית דגן ופ"ג דתרומות הל' ב' כתב השיעור עיי"ש. ומ"ש בספרי רבינו

ומזה על זה בנוסח אחר כתב יד כתוב וממין גיזה זה על מין גיזה אחר:

הלכה יז

לפיכך אני אומר וכו'. לפי שבפ"א הל' י"א כתב ההיקש דמה ראשית דגן ניתנת לנקבות כזכרים אף ראשית הגז ע"כ עכשיו בא לומר דנ"ל דאף אם היא נשואה לישראל קאמר כדין המתנות שכתב פ"ט הל' כ':

פרק יא

הלכה ה

הפודה את בנו מברך אשר קדשנו במצותיו וצונו על פדיון הבן. קשה טובא דמאי שנא מברכת המילה שכתב רבינו רפ"ג דמילה דאם מל את בנו מברך למול את הבן ובסוף הלכות ברכות עמדתי על תשובת הריב"ש ז"ל סי' קל"א ותירצתי בחילוק ישר שהמילה עיקרה על ידי שליח דהא כמעט הוא מן הנמנע שימול ויפרע את עצמו ולכך מברך המוהל בעל והאב שמוטלת המצוה עליו יברך בלמ"ד משא"כ בפדיון שדרכו להיות ע"י עצמו כשהוא פודה את עצמו יברך בלמ"ד אמנם כשאביו פודהו מברך בעל משום דהוי כמו שליח וכו' עיי"ש ודע דמור"ם בהג"ה יו"ד סימן ש"ה פסק דאין לאב למנות שליח לפדות את בנו ולא לבי"ד והוא ממשמעות השאלה שהביא הריב"ש הנ"ל אמנם אין משם הכרח דהרי קי"ל בכל התורה כולה שלוחו של אדם כמותו וכ"כ בספר צידה לדרך והט"ז ז"ל שם:

הלכה ו

כענין השקלים. פי' שאמרה תורה חמשת שקלים גבי בכור והם מטלטלין וגופן ממון והיא דרשא דרבנן פרק יש בכור (בכורות דף נ"א:)

הלכה ז

נתן לו כלי וכו'. מרן ז"ל הביא הסוגיא ופירשה לדעת רבינו דכי קאמר רב אשי לא אמרן וכו' אבל כו"ע לא הכוונה דשוה לשום אדם אבל אי לכו"ע לא שוה לא וזהו שדייק רבינו וכתב שאינו שוה בשוק וכו' והרב ב"ח והט"ז יו"ד סי' ש"ה חלקו על פי' זה ותמהו עליו הרבה וכ"כ העצמות יוסף דף כ"ט הביאו הכנסת הגדולה שם עיי"ש שפירושו דחוק מאד. אך לענ"ד נראה פי' מרן ז"ל הוא נכון דכיון דמתחילה אמרו בגמ' לעולם דלא שוה וכגון דקביל כהן עילויה דמשמע דכל כהן שנתרצה בזה די מעתה היכי קאמר רב אשי דהוא מאריה דתלמודא לא אמרן אלא כגון רב כהנא וכו' דמשמע דלאו בכל כהן קאמר ודוחק גדול הוא לומר דפליג אמ"ש לעיל וכגון דקביל כהן עילויה דהא רב אשי הוא שסידר התלמוד ותו דדרך לא אמרן הוא לפרש ולא לחלוק אלא ודאי דדברי רב אשי מסכימין לקבל כהן עילויה אלא שבא לפרש דאי לכו"ע לא שוה אף שהכהן נתרצה לקבלו בזה הסך לא מהני. ודרכי המפרשים הנ"ל דוחקם יתבאר למעיין ואין להאריך הן אמת שעל הרב ב"י ז"ל שם יש לתמוה איך לא נרגש לדברי הטור ז"ל שהשמיט שאינו שוה לשוק ונראה ודאי שהבין הסוגיא באופן אחר עיי"ש:

הלכה ח

וכן אם פירש וכו'. פ"ק דקדושין דף ו' אמר רבא הילך מנה ע"מ שתחזירהו לי במכר לא קנה באשה אינה מקודשת בפדיון הבן אין בנו פדוי בתרומה יצא ידי נתינה ואסור לעשות כן מפני שנראה ככהן המסייע בבית הגרנות וכו' ומסיק רב אשי דבכולהו קני לבד מאשה ע"כ ופשטן של דברי רבא מה שאסר לעשות כן מפני שנראה וכו' לא קאי אלא אתרומה דסמיך ליה ואף את"ל דאפדיון נמי קאי הרי עכ"פ אתרומה ודאי קאי דרבינו פי"ב דהל' תרומות הל' (י"ח) [י"ט] פסק להדיא דאם נתן התרומה לכהן על מנת להחזיר יצא ואסור לעשות כן מפני שהוא כמסייע וכו' ולכך לא הוצרך לבארו כאן ויתורץ מ"ש מרן ז"ל דאינו יודע למה השמיטו רבינו דהרי הדבר מבואר כאמור וכן מצאתי להפר"ח ז"ל ופשוט:

הלכה יב

כהן שנולד לו בן חלל וכו'. דין החלל נתבאר בדברי רבינו פי"ט דאיסורי ביאה ומ"ש מת אחר שלשים [וכו'] שהרי זכה האב בפדיונו אין לתמוה דאיך יזכה בפדיון לעצמו שהרי גם בתרומות ומעשרות הדין כן כמ"ש מדברי רבינו פ"ו דהלכות מעשר הל' י"ז:

הלכה טו

נחתך העובר וכו'. משנה פ"ח דבכורות המפלת סנדל או שליה ושפיר מרוקם והיוצא מחותך הבא אחריהן בכור לנחלה ואינו בכור לכהן ע"כ ורבינו השמיט המפלת סנדל וכו' וכן השמיט מ"ש שם המפלת כמין בהמה חיה ועוף דברי ר' מאיר וחכמים אומרים עד שיהא בו מצורת אדם ומרן ז"ל לא נרגש מזה כלל אם לא שנאמר דכיון שכבר כתב דכל נפל שאין אמו טמאה לידה וכו' הבא אחריו בכור לכהן לא הוצרך להאריך מפני שכבר קדם ביאורו בפ"י דאיסורי ביאה. שוב ראיתי בס' בני חיי ז"ל יו"ד סי' ש"ה שנסתפק בדברי רבינו משם מהר"ח בנבנשת והקשה עליו עיי"ש. ולענ"ד נראה עם מ"ש בהל' איסורי ביאה יתורץ הכל ובספק ג"כ כבר כתב רבינו בהל' י"ט דהמוציא מחבירו עליו הראיה:

הלכה יז

וכן אם נעשה טריפה. מימרא דעולא בב"ק דף י"א ומנחות דף ל"ז ושם הביאו מעשה דמי שנולד בשני ראשין וחי יותר משלשים יום ורבינו לא חש להזכירו מפני שנכלל בנעשה טרפה דכל יתר כנטול דמי וכמ"ש התוס' שם מכל שכן דבעולם הזה לא יתכן שהרי אמרו במדרש שאשמדאי הוציא מתחת הקרקע אדם אחד בשני ראשין לפני שלמה המלך ונשא אשה והוליד בנים מקצתן כמותו ומקצתן בראש אחד וכשבאו לחלק בנכסי

אביהם מי שהיה לו שני ראשים שאל שני חלקים ובאו לפני שלמה המלך וכו' וכ"כ התוס' ז"ל.

ומ"ש בספרי רבינו

יחזיר לו הפדיון בנוסח אחר כתב יד מוסיף מת אחר שלשים יום חייב בפדיון ואם לא נתן יתן:

הלכה יח

מי שפדה בנו וכו'. עיין מ"ש מרן ז"ל שרבינו והרא"ש ז"ל לא היו גורסין פסק ההלכה להדיא כשמואל בש"ס וכן פסק הטור ז"ל סי' ש"ה אלא שראיתי להב"י שעל מ"ש הטור נתן המעות לכהן בתוך שלשים יום על מנת שיחול לאחר ל' יום פדוי כתב עליו שם מוסכם אליבא דכו"ע ע"כ וכוונתו ודאי בלא נתאכלו המעות. אך למה שסיים הטור אפי' אין המעות בעין שכתב עליו דהוי פלוגתא דרב ושמואל ואפסיקא הלכתא בגמ' כשמואל דאמר הכי ע"כ הוא תמוה חדא דאם אין המעות בעין לאחר שלשים יום לשמואל אין הבן פדוי והטור כתב שהוא פדוי ועוד דמבואר יוצא מתוך דברי הרא"ש שם שלא היה גורס והלכתא כוותיה דשמואל והטור אם היתה גירסתו בהיפך היה לו להזכירה ומלבד זה כיון שפסק כדברי רבינו ע"כ שלא היה גורס והלכתא וכו'. גם על הרב ב"ח ז"ל יש לתמוה שכתב על דברי הטור דאפסיקא הלכתא כשמואל דבנו פדוי מידי דהוי אקדושי אשה וכו' ע"כ וקשה דכלפי לייא הוא שהרי שמואל חילק בין קדושי אשה לפדיון מטעם דאין בידו לפדות עכשיו וכבר ראיתי להט"ז ז"ל שנרגש מזה עיי"ש שאם נדחוק עצמינו בגירסאות אי אפשר ליישב הדבר:

הלכה כ

מת האב וכו'. עיין מ"ש מרן ז"ל וגם הרב ב"ח יו"ד סי' ש"ה כתב קרוב לדבריו ופשוט:

הלכה כב

או שני זכרים ונקבה וכו'. הראב"ד ז"ל השיג על רבינו ועיין להמל"מ שביאר דעתו ודעת רבינו באלה הט"ו מציאות שהזכיר ז"ל ועיין מ"ש בהל' ל':

הלכה ל

ילדו שני זכרים ונקבה וכו'. עיין מ"ש מרן בשם מהר"י קורקוס ז"ל שגירסת רבינו היפך מגירסא דידן והכי גריס ותנא דידן כיון דבאיש אחד ושני נשים הוא דמשכחת לה בשני אנשים לא משכחת לה לא מתני ליה וה"פ וכו' ע"כ. הקושי מבואר דא"כ קאי הך דרב הונא אארישא דמתני' דהיינו בשתי נשים של איש אחד וקשה טובא דהא קודם ההיא דרב הונא מפרש תלמודא סיפא דמתני' שתי נשים של שני אנשים ואיך יפרש התלמוד סיפא

קודם לרישא וכן הקשה הט"ז ס"ק כ"ה ובהכרח צ"ל דלשיטה זו של מהר"י קורקוס ע"ד רבינו מהפך נמי סגנון הדברים ותני ההיא דרב הונא קודם המאי שנא וכו' ועיין עוד להמל"מ והרב ב"ח והט"ז ז"ל שכתבו טעם לפסקו של רבינו בלי שיבוש גירסא:

פרק יב

הלכה א

מצות עשה לפדות וכו' ואם לא רצה לפדותו מ"ע לערפו. הראב"ד ז"ל השיג דאין זו מצוה להפסיד ממונו של כהן ומפני שאמר מצות פדייה אמר מצות עריפה ע"כ. ומרן ז"ל תירץ דלא היה התנא מוציא עבירה בלשון מצוה ע"כ. ולענ"ד נראה הדבר מבואר יותר דהרי קתני בהך מתניתין מצות יעידה קודמת למצות פדיה מצות יבום קודמת למצות חליצה ומכיון דקתני להא בהדייהו משמע שכולן שוין במצותן וכן זכיתי ומצאתי בלשון הזהב והאדרת בס' המצות לרבינו עשין פ"ב וז"ל ויש למקשה שיקשה ויאמר ולמה מנית פדייתו ועריפתו שתי מצות וכו' לולא מה שמצינו לרבותינו לשון יורה על היותם שתי מצות והוא (אמרו) [אמרם] מצות פדייה קודמת למצות עריפה ומצות יבום קודמת למצות חליצה וכמו שהיבמה מוכנת אם ליבום אם לחליצה והיבום מצוה והחליצה מצוה כן פטר חמור וכו' ע"כ ושם עשין רל"ד מנה ג"כ מצות פדייה לאמה העבריה מ"ע בפני עצמו:

הלכה ג

בהמה טמאה האמורה כאן וכו'. היינו מדכתיב קרא אחרינא ופטר חמור תפדה בשה משמע דהך בהמה טמאה היינו פטר חמור דוקא וכמ"ש בגמ':

הלכה ד

פטר חמור אסור בהנאה וכו'. הראב"ד ז"ל השיג על רבינו דאמאי דמיו אסורים וכו' וכי מאיסורי הנאה שתופסין את דמיהן הוא זה ע"כ. ומרן ז"ל כתב דמשמע בגמ' דבין בהנאת גופו בין בהנאת דמיו פליגי ר' שמעון ורבי יהודה והלכה כרבי יהודה ולהשגת הראב"ד כתב דאפשר שאינו תמה אלא על הגמ' ע"כ. ולענ"ד חס לן כי האי על הגאון הראב"ד אלא כוונתו להשיג על רבינו דמי הכריחו להבין הגמ' לענין מכירה דכי קאמר התם עולא יש לך דבר שצריך פדייה ומותר היינו לענין הנאת גופו כגון גיזה וכיוצא וכי פריך ליה והרי בכור אדם שצריך פדייה ומותר לאו היינו לענין מכירה שימכור אדם את בנו אלא היינו לענין שאר הנאות דשייכי ביה ותו מייתי התם ההיא דרב יהודה דאם קדש את האשה במעשר גופיה היא מקודשת וכן בפטר חמור משום דאשה יודעת

דפטר חמור אסור ופרקא ליה בשה ומקדשה בהא דביני ביני והיינו ביתרון שיש בפטר חמור לשיווי השה דאז בשעת הפדיון הותר הפטר חמור בהנאה אבל המכירה מעולם לא נאסרה משום דאינו תופס דמיו זה נראה לענ"ד בכוונת הראב"ד ז"ל דלא נשוייה קטיל קני באגמא אלא דרבינו רוח אחרת אתו וס"ל דכל הנאות במשמע וכן דעת הטור והרב ב"י יו"ד סי' שכ"א אלא שחילק בין הודיע לקונה ללא הודיע עיין עליו.

שוב ראיתי שם בגמ' דף י' ע"ב דאמרו בפי' רישא בהנאת דמיו סיפא בהנאת גופו וצריכא וכו' אלא שרש"י פי' שם הנאת דמיו אם השכירה לאחרים ע"כ. ואולי שיש חילוק בין שכירות למכר בענין זה. ודע שבפירוש המשנה לרבינו משמע דס"ל כר"ש דאין הפטר חמור נאסר בהנאה אלא אחר שנערף ולכאורה דחיקא מילתא טובא שיפסוק היפך משמעות הש"ס שהרי אסיקו לר"ש בקושיא ואמרו בשלמא לר' יהודה וכו' ועוד שהוא היפך מ"ש בחיבורו על כן נראה יותר לפרש דלאו דוקא אחר שנערף קאמר ומכ"ש דבפירוש המשנה לא נחית לפסק הלכה על כן לא דקדק כל כך בלשון. ומ"ש בספרי רבינו

או ישרפנו ויקבר טעות סופר הוא וצ"ל או יערפנו ויקבר וכן משמע מלשון הטור. ומ"ש **אלא אם כן פדה הבן לפניו** בנוסח אחר כתב יד כתוב אלא אם כן פדה הכהן לפניו וגירסא נכונה היא:

הלכה ו

מאימתי וכו'. כתב מרן ז"ל שפסק כרב ששת דס"ל מצות פדיון לאלתר ואינו עובר עד שלשים יום מכאן ואילך עובר ע"כ ודברים תמוהים הם חדא דא"כ הו"ל לרבינו לכתוב להדיא ומכאן ואילך עובר ולמה יכתוב רבינו לשון איולי דאין כאן אלא מצות עיכוב והוצרך מרן ז"ל לבאר דהיינו עובר דקאמר ר"ש ותו דבגמרא הקשו על הא דרב ששת מתיב רמי בר חמא מצותו כל שלושים יום וכו' אלא אמר רבא לא קשיא הא ר' אליעזר דמקשי פטר חמור לבכור אדם הא לרבנן דלא מקשו פטר חמור לבכור ע"כ. ופי' רש"י הא דקתני לאלתר רבנן היא דמתני' דלא מקשו ע"כ וכיון דר"ש איתותב איך יכתוב מרן ז"ל דרבינו פסק כוותיה ואיך הכחיד תחת לשונו הטהור סיומא דגמרא ורבינו פסק כרבנן בהל' ה' וציינו מרן גופיה סמוך ונראה וחפשתי בב"י יו"ד סי' שכ"א שכתב על דברי הטור שפסק כמסקנא דרבא דהך לאלתר אתיא כרבנן ולעולם אינו עובר ולא נרגש מפסקו של רבינו ולא ממ"ש הוא עצמו בכ"מ שכתב בהיפך גם הרב ב"ח שם נרגש מהגמרא הנ"ל והניחו בצ"ע אך לא נרגש מדברי מרן כאן עיי"ש ולענ"ד נראה הדבר פשוט דגם רבינו פסק כרבא דברייתא דקתני לאלתר רבנן דמתני' היא אלא דהברייתא

דרמי בר חמא מוכחא אנפשה דאחר שלשים אף שאינו עובר (דהא אותיב מינה לר"ש) מ"מ עיכוב מצוה איכא דהא קתני מכאן ואילך או פודהו או עורפו ודברי מרן צ"ע:

הלכה ח

ואין קרוי שה אלא כבשים ועזים חיים בלבד. קצת קשה דבגמרא דף י"ב ילפינן לכולהו מגזירה שוה דשה האמור בפסח מה להלן שחוט לא דבעינן שחיטה לשמה אף כאן וכו' וכמ"ש רש"י ז"ל דמשמע דאי לית לן ג"ש הו"א שה אפילו שחוט וגבי פסח גופיה אי לאו דבעינן לשמה הו"א אפילו שחוט ואיך כתב רבינו דשה משמעותיה חי ותו דאמרינן בפ' האשה דף פ"ט נמנין ומושכין את ידיהם ממנו עד שישחט ר' שמעון אומר עד שיזרוק את הדם דרבנן דרשי מהיות משה מחיותיה דשה ופסק רבינו כן פ"ב דקרבן פסח הל' י"ד משמע דאי לא הוה כתיב תיבת מהיות הו"א דשה אפילו שחוט משמע ואין להקשות דלמה פי' רש"י הכא משום דבעינן שחיטה לשמה תיפו"ל מריבוייא דמהיות משה די"ל משום דהתם ר"ש פליג וס"ל מהויתו דשה דהיינו אפילו אחר שנשחט ולכך נקט משום שחיטה לשמה דאתיא ככו"ע ולדעת רבינו צ"ל דכיון דלפי האמת כן הוא (דילפינן לה מפסח) לא חש בדבריו ומכ"ש דאין כאן נפקותא לענין דינא בדין זה ועוד י"ל דעיקר הדבר שכתב רבינו דאין קרוי שה לא קאי אלא אכבשים ועזים וחיים אגב הוא דנקטיה:

הלכה יב

אבל אם היו דמיו וכו'. מרן הקדוש הקשה על רבינו דלמה לא חילק בין בא לימלך לעשה מעצמו כמ"ש בגמ' דף י"א והיא השגת הראב"ד ג"כ ועוד הקשה ז"ל דמנ"ל לחלק בין שוה ג' זוזים ללא שוה ושמא גירסא אחרת היתה לו בגמ' וצ"ע ע"כ. והטור יו"ד סי' שכ"א חילק בין בא לימלך ללא ובב"י הזכיר הסוגיא ועם כל זה בשו"ע העתיק כדברי רבינו אות באות. ולענ"ד נראה דאף לפי גירסתינו יתיישבו דברי רבינו וזה דכי פריך תלמודא קשה הלכתא אהלכתא לאו קושיא היא משום דהתירוץ הוא מבואר דהא דרבי יהודה נשיאה בהכרח הוא לומר שהיה רוצה לפדות במעות וההיא דרבנן היא בפודה בשה דאז אפילו בר דנקא סגי ומשום דהפטר חמור של ר' יהודה לא היה שוה אפילו ג' זוזים לכך שדריה לקמיה דר' טרפון דהוה זילא ביה מלתא לפדותו בזה השיווי מועט ור"ט השיב לו עין יפה וכו' ומלבד האמור כיון שזה הוא מכלל מתנות כהונה לא מצינו בשום מתנה חילוק זה דבא לימלך וכו' ותו דהרי רב נחמן בריה דרב יוסף פריק ליה בשילקי בשיוויו ולא מצינו חולק עליו מוכרח דביש בו כדי נתינה דרך כבוד אירי דהיינו ג' זוזים או טפי ומשום דהפט"ח של ר"י לא היה שוה ג' זוזים לכך נסתפק ושאל לר"ט ונמצאו דברי רבינו מכוונים דהוציא החילוק של ג"ז מההיא דר"י ולא פסק החילוק דבא לימלך משום

דאעיקרא דמילתא אין כאן קושיא דהחילוק הוא מבואר בין פודה בשה עצמו לפודה בשיווי הפט"ח אלא שהתרצן השיב לו ע"פ שיטתו שלא רצה לחלק ודו"ק כי נכון הוא:

הלכה טו

או המוכר עובר חמורו של כותי. טעות סופר הניכר הוא וצ"ל עובר חמורו לכותי ואמרו בגמ' דהוה שייך למקנסיה משום דקמפקע מקדושתיה ופי' רש"י שהגוי יעשה בו מלאכה בשבת אמנם התוס' פי' משום קדושת הפטר חמור שיוליד זה עיי"ש.

ועל מ"ש רבינו

היה לו בו או באמו אבר אחד וכו' ידוע מ"ש הטור יו"ד סי' ש"כ דמאי איריא אבר אחד הא אפילו כל שהוא פוטר ומרן ז"ל הליץ בעד רבינו דבעינן אבר שלם דוקא ומשכחת לה באבר שלם ולא יהיה בעל מום כגון יתר כמין אצבע בידיו או ברגליו ואין בו עצם ע"כ. ולענ"ד הוא דוחק גדול חדא דרבינו כתב כגון ידו או רגלו דמשמע דוקא ולפי' מרן ז"ל היה לו לכתוב כגון בידו או ברגלו ותו דרבינו מילתא פסיקתא קתני ולפי' מרן לא איירי אלא במציאות דיתר כמין אצבע וכו' ותו דמציאות זה הו"ל תלתולי בשר כדקי"ל בענין טרפיות ואין לו שם אבר על כן היה נראה דכוונת רבינו אפילו בחלק קל מהאבר וידויק ממ"ש

ואם כשיחתך חלק הכותי וכו' דמשמע החלק שיש לו עם הישראל באבר ומ"ש מתחילה היה לו בו או באמו אבר אחד הכוונה שהיה לו שותפות עם הישראל באבר אחד וכו' ובהכי תתורץ קושיית הטור אך אכתי יש לגמגם דמנא לן דאם חסר מהאבר כל שהוא דלא הוי בעל מום עיין לרבינו פ"ב (דה"מ) [דאיסורי מזבח] ופ"ב דבכורות:

הלכה טז

הרי זה חייב לערוף או לפדות. לפי סדר הכתוב הו"ל להקדים הפדיון שהרי מצות פדיה קודמת למצות עריפה כמ"ש רבינו בריש הפרק ותו דכיון דבפדיון אינו מפסיד כלום שהרי מעכב השה לעצמו מהיכא תיתי שיערוף ויפסיד ואולי דלשיטתיה אזיל דס"ל דגם מצות עריפה מצות עשה היא כמ"ש בראש הפרק אי נמי י"ל דרצה להסמיך פדיון לפדיון כמבואר ויותר נראה לומר דטעות הוא בקדימה:

הלכה יז

כותי שהפריש פטר חמור וכו'. מנחות דף ס"ז גוי שהפריש פטר חמור מודיעין אותו שהוא פטור וגוזז ועובד בו ופי' רש"י שהפריש שה לפדיון פטר חמור והתוס' ז"ל הקשו דהשה הוא חולין גמורים ופירשו ז"ל דבפטר חמור גופיה מיירי דאסור בהנאה כר' יהודה ע"כ. ולדעתן ז"ל צ"ל דמצי ליתן הפטר חמור גופיה לכהן בלא שום פדייה דאל"כ אין

שייך שם הפרשה משא"כ לפי' רש"י דעל הפרשת השה קאמר ובס' פסקים וכתבים [תרומת הדשן ח"ב] ז"ל סי' רל"ה כתב אך מה שכתבת דאם היה נותן הבן לכהן היה יוצא בכך כמו בפטר חמור בדותא היא דבפטר חמור גופיה לא ידענא מהיכא דייקת דיוצא אם נותנו לכהן וכו' ע"כ. לכאורה נראה פשוט שדבר זה נראה מחלוקת רש"י ותוס' ז"ל ולזה אפשר שנתכוון השואל. גם מדברי רבינו אפשר להוציא דין זה מדכתב בהל' ד' לפיכך אם לא פדהו ונתן פטר חמור עצמו לכהן אסור לכהן להשתמש בו עד שיפדהו והכהנים חשודים על דבר זה לפיכך אסור לישראל ליתן פטר חמור לכהן אלא א"כ פדהו הכהן בפניו דמשמע דאי ליכא הך חשדא שרי להדיא ליתן הפט"ח לכהן ואם לא יצא ידי חובתו בנתינה זו היכי שרינן ליה לכתחילה לאפקועי המצוה דרמי רחמנא עליה וכן משמע עוד מדין עשרה פטרי חמורים שכתב רבינו בסוף הפרק עיי"ש:

הלכה כא

ילדו שתי נקבות וזכר וכו'. דין זה קשה להולמו דלמה לא יפריש השה לעצמו לאפקועי איסורו על הספק וכבר השיגו הראב"ד ז"ל ומרן ז"ל הליץ בעד רבינו בדוחק ועיין עוד להט"ז יו"ד סוף סי' שכ"א והמל"מ ז"ל עיי"ש: